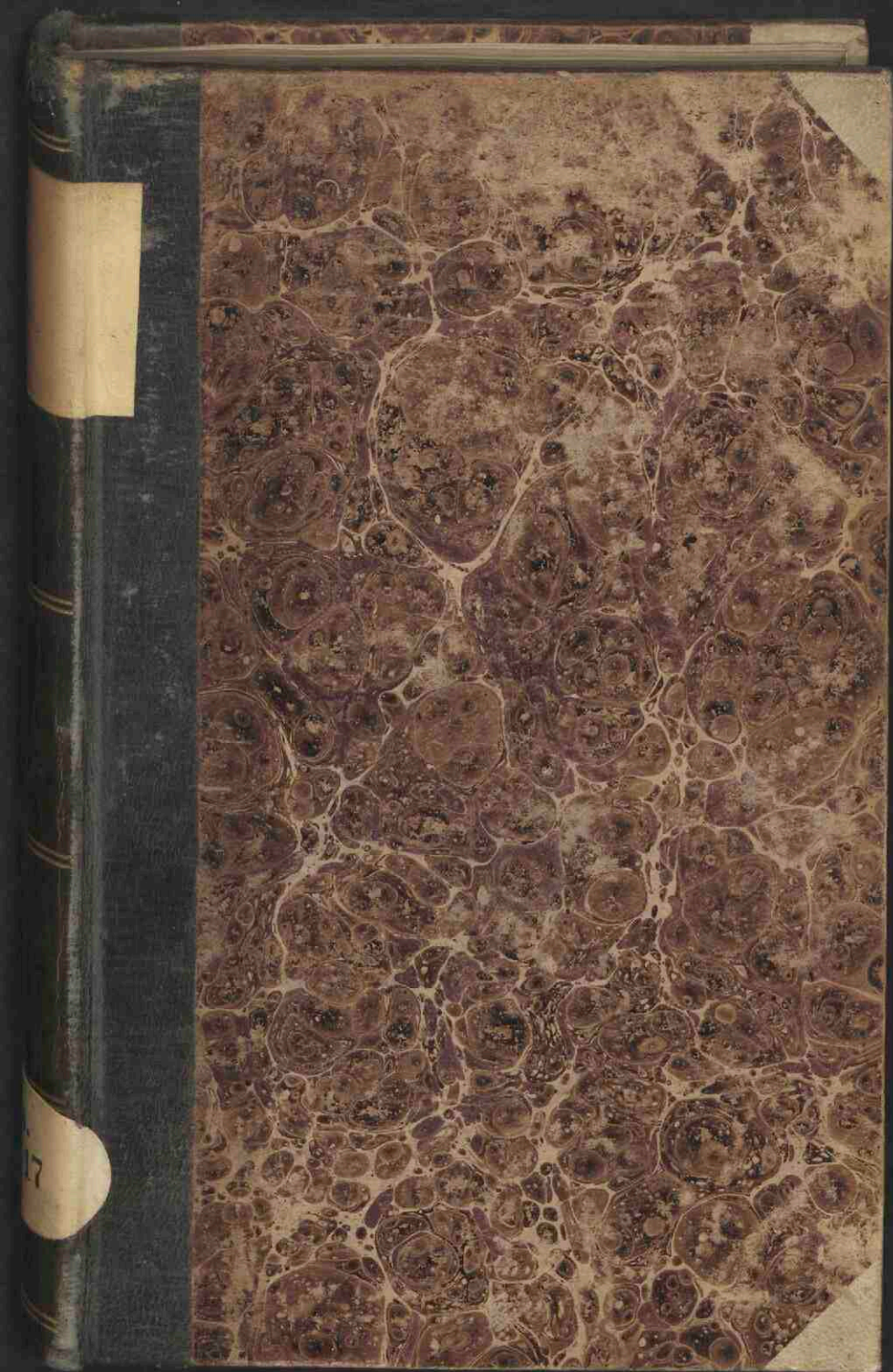




Reis door een gedeelte van Duitschland, Oostenrijk en Italië, 14 juni 1823 - 8 oct. 1824

<https://hdl.handle.net/1874/389028>



O.E. 17

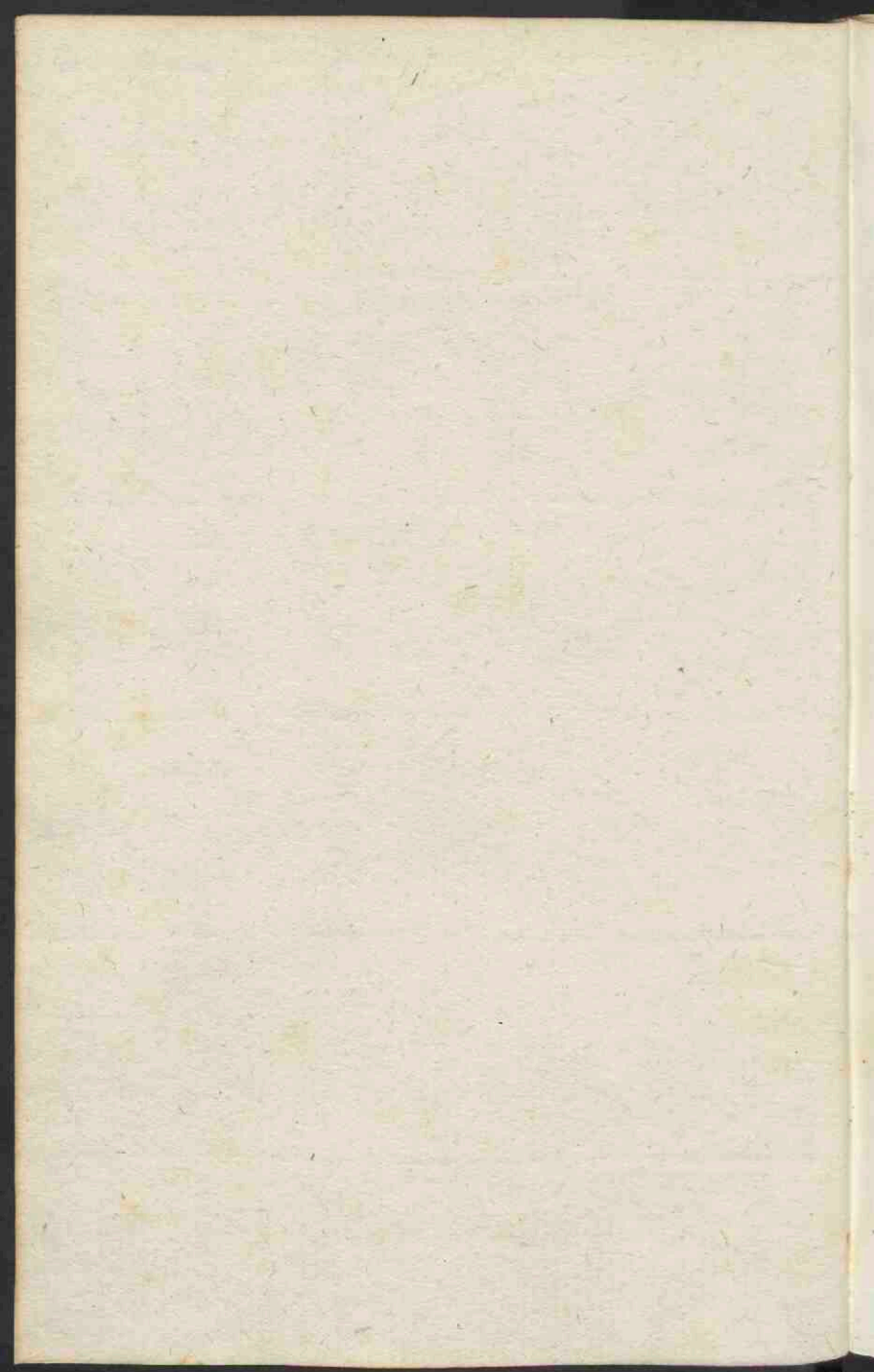
Hss. Ackersdijk.

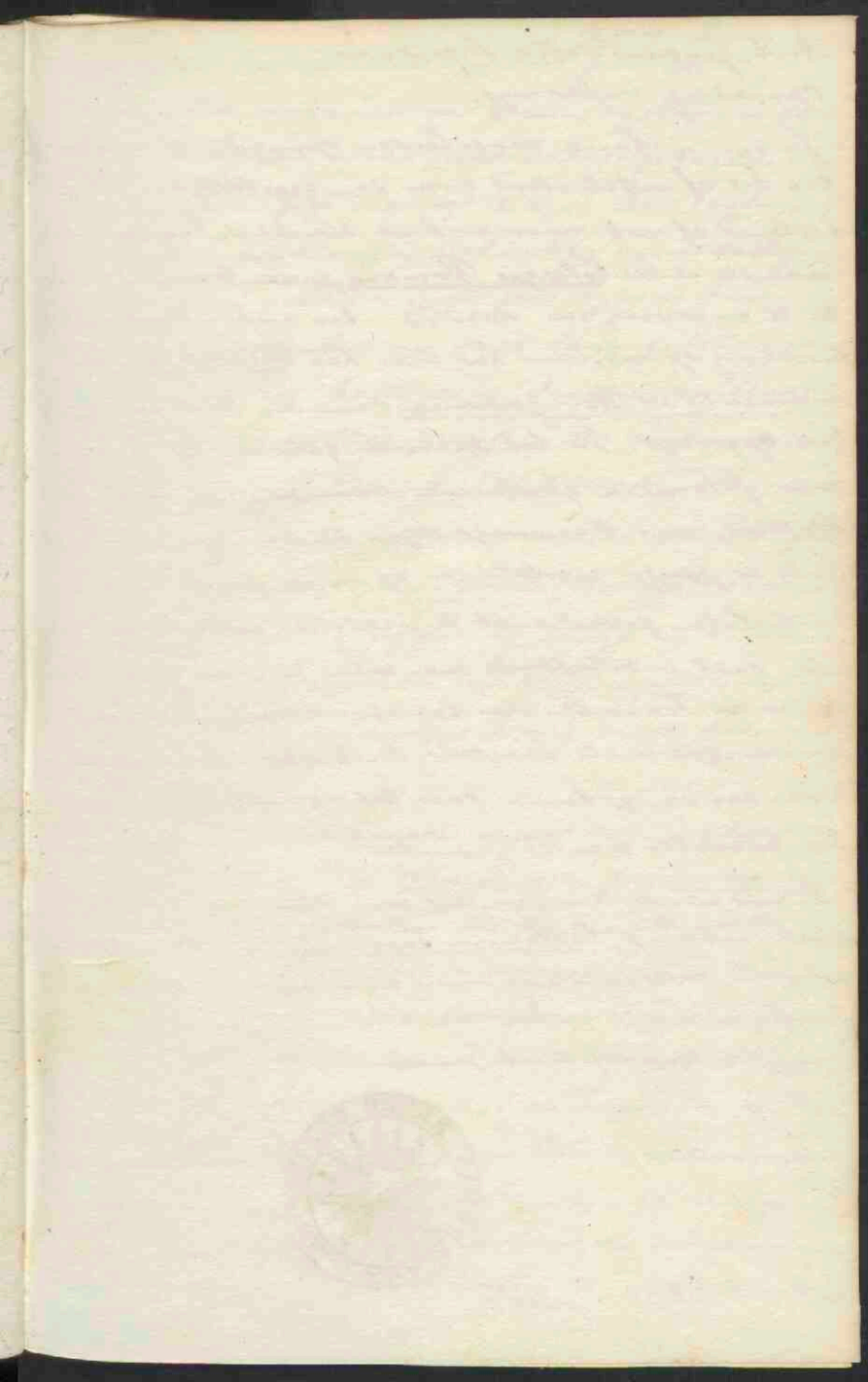
4

T. 1316

Hs.
O E 17

Mss. Ackend. 4. (XVII)





Archiginasio della Sapienza.

Opraeding, onderwys.

In zyn in Rome verscheiden opvaedings- en
gen die af uitsluitend naar den geestelyken stand
bestemd of ook naar andere standen). Een der voor-
naamste is het Collegio Romano, maar Jesuiten plag-
ten te onderwyzen. Voss 32. Een ander dat ook de
trekking op ons land had, was het Collegium Ger-
manicum et Hungaricum, door den Heiligen Syno-
dus opgerigt. Ik heb daarover gelezen de Histore
door J. Cordera geschreeven. Romae 1770. Het was
bestemd voor tegenwigt tegen de hervorming. No-
leide er jonge geestelyken op om in drie landen den
katholiken goddienst te prediken en te handha-
ven. Veel uitstekende menschen zyn er gevormd.
Onder de Franschen was het vernietigt; nu is het in
een eenigz mate hersteld, doch noowacht nog ga-
deren een een gebouw. Voor het agenduk is het in
het klooster van de Jesuiten.

In 1773 aan de Unversiteit een stichting voor stu-
denten insteldt, Collegium Leopoldi. Niet de inkom-
sten, die daarvoor nog over zyn, ontstant nu een
bouwkundige en een beeldhouwer, die in Rome
zyn, elk tweealf leudijs maands.



19 Juni. Rome.

voorschriften. Die examina zyn niet publiek.

Ik heb ook de verzamelingen gezien; zy staan in goede lokalen. De chemie, waer juist onderwyf gezegd werd, kwam my naar goed ingoef te zyn. Het Zoologisch kabinet was blykbaar in veel nakken onvolledig, ook niet volkomen goed verzorgd. Eene ryke en fraaye verzameling van vlinders was niet lang geleden aangekocht van een heer Matthaei in Dresden; zy benat, naar my de custos zeide 1892 species. Het natuurkundig kabinet zeken my toe in kamelyk goeder staat te zyn. Doch de custos kwam my voor, met de opmerking, dat alle verzamelingen voor de natuurwetenschappen zoo goed als onvertalig waren, dewyl die nakken by na geheel vermaartwoord zenden; en alleen om of dan iemand, uit eigen lust, eenig merk daarvan maakte.

Ik wil hier eens algemeene opgaaf laten volgen van het zoen de ontrent de opvoeding en het anderryf mes gemeelykne zekende het kunnen te waeten komen. Levens de wetenschappen en verlichting in de 14^{te} en 15^{te} eeuw zakte nabeezige gelykzand naar den Pauslyken Staat zekend hebbende, zyn in een kerkeleyken staat by na niet anders dan negatieve maatregelen ontrent het anderryf genomien; onpraktische onderwerpen; anderkant en zekere kunsten zyn de eenige, die aannemelyk ontrangen hebben, en zoo eenig ander zek voortzangen gemaakt heeft, is het altyd zegen den wil des regerung gemeest.

Het bachtje, waaruit de kinderen in deze scholen de letters,
en het spellen leeren, vangt aan met het Ave Maria,
het onze vader, het Credo in 't Latyn. Ik heb my zulk
een A.B.-boek aangekocht, omdat ik niet kon ge-
loven dat men de kinderen, latyn leerde voor ze my
lezen konden. Deze blanke teekten zyn dus vast
in het geheugen, en gedurende het gansche leven be-
staat de goddientoefening voor nameelyk in het
werktinglyk herhalen daarvan

Er is een onder van geestelyken, welke zich met het ei-
ste onderwijs der jeugd bezig houden. Snuole cristiane,
of Snuole pie" noemt men hunne. In Rome hebben zy
hunne bloester by San Salvatore in Lauro. Deze zonden
zeer te raemen zyn en werkeljk veel nut doen, in
dien hun onderwijs zich niet byna enkel bepaalde
tot de "doctrina cristiana", en ook op het groste aan-
tal kinderen (lechts) een onbeduidend geslacht uit-
strekte. Van 340.

Er is in de burgerhuizen geen eigentlijke huishoud- of woonseentrek: de familie outhoudt zich den ganschen dag op de straat of in een portaal of doortloop, van het huis, zij leeft niet zoo als in andere landen op zich zelf en van anderen afgescheiden. Om de kinderen van de straat te verwijderen, worden ze reeds naar een tussche jaar „a scola“ gezonden, dat is by eens ander vrouw die het werk van algemeene kindermeid voor de buurt verrigt. Daar zitten ze op neygen, en leeren Latynske Lunnetaanske litanie, die ze de oude vrouwen nazeggen en nazingen. Voor de vrouwelyke opvoeding geschiedt van meze de neyering niet; naar de jongens zyn primair scholen, die de communie bevestigen, en waar ze leren, schryven, rekenen en Catechismus leeren. Dit anderwegs is gebrekkig, wordt doot velen vermaardloot, maar toch is het niet zoo zeldzaam in de Romeenschen straat menschen te vinden die lezen en schryven kunnen, als in het Konstaansche gebied, en men kan het vergelyken met den toestand van t onderwys in oostenryk onderkearia Theresia. De meisjes ontvangen eenig onderwijs in kloosters, in zogenaemde Conservatorien ook by zekere schoolhandsters die men Maestras naemt. Toch is dit zoo algemeen, dat men nog in de provinciell Signora vindt, die niet lezen kunnen. In welkellende huizen is doorgaans een priester welke het onderrigt der jongens tot aan de gymnasiaalstudien berougt. Deze blyft doot

Opraeding. Onderwyf.

Ik weet niet of ik onder de invreningen voor onderwijs
ook tellen moet de Congregatie de propagande ^{den} ~~den~~
naar paleis ~~den~~ in dagelyks voorbygegaan, het staat op
de Piazza di Spagna. Men heeft my gezegt, dat er nog
altys veel aangemend wordt, om deze grote instelling
in hare war braunkheit te ondersteunen; doch, 400 als
de handelingen der Jesuiten, en de meeste handelli-
gen der kerk, genhiedt byna alles in het verborgen.
Van de Inruyting in het algemeen heeft heer. Rees
eene goede bekets gezegent.

Zie 8 maart.

Er zyn in Roma twee „Academie“ de Tiberi-
na, bestend voor ontleidkundige naspovingen, en
de Arcadia, waar stukken van melopekandheid en
poese worden vromgelexed. Geen van beide leveren
veel op. In de Arcadia hoort men dikwyls feynste
stukken, doch de rucht, om den form tot hoofzaak
te maken, doet gewoonlyk het meere in nietigheden
outaarden. In de Kerlyze weet zyder nog vengade.

19 Jun Rome

geens zyne knuskelingen, onder den naam van Pedan-
te, tot aan hun knuslyk versellen. Men vindt in de
hoogere standen tamelyk mannen veel wistenschap-
pelyke kennis hebben, het zwaar dat men hem een
verdienstelyk leermeester heeft taegenwoord of dat
zy verweeten gerond hebben brengt zulke intran-
deringen voort. Toch is de geleerdheid naar zulke
mannen altyd hoogst onpraktisch. Van niemant
spraken en letteren leeren ze niets, Statistiek, Geo-
graphie evenmin. Mathesis is eene te genaaslyke
wetenschap, dan dat een geestelyke die aan zynen
knuskeling zonde ondermyzen. Romeinsche ge-
schiedenis en oudheden, Latynsche taal leeren,
mit spraken af schryven, en zekere wistenschap-
pen, zyn intolant de vakken waarin zy dik-
wylt groote vindingen maken. Het Grieksch is
hier zoo zeldzaam als in Duitschland het Arabisch.
Reizen doen de Romeinsche edelen nooit.

Behalven Rome zyn nog Hooge Scholen te Bo-
logna en te Perugia. De feestdagen de vacanten en
het klimaat zyn nadeelig naar de studien. De chi-
mië, verlorkunst, oudheidkennis, zyn part voor het
ten tyd begonnen ondermyzen te worden. De studien
ten zyn ingetogen maar ook veel onkundigen dan de
Duitsche. In de Theologie ondermyst men alleen het
noodzakelykste, zoo dat grondig ondermyst theologen een
zeldzaamheid zyn, en het geen veelend naaschont, de
naarnaamsten van hen in Rome, gerond zyn brie-

Opvoeding. Onderwijs.

zingen van de Arcadia gemeent, men wou men, als
alle jaar "Componimenti sulla passione di Gesù"
voulaf. Toen had ik nog geen kennissen om, te
te brengen; sekerst hebben de vergaderingen van
beide de "Academie" stil gestaan. De heer Ni-
dal zeide my dat ik sadelyk lid van de Arcadia
wonden konde, als ik naer de kosten van het
ploma, een Scudo, betalen wilde.

19 Juni Rome
ten den Romeinſchen ſtaat. In de Regten wordt het
Jus Romanum goed en grandig onderwezen, ook het
Jus Canonieum, maar buiten die niet. De ſtamma
voor de juristen zyn ſtreng genaeg. Practiſche oefen
gen beſtaan voor hen niet. De knapste juristen
gaan zich oefenen by advocaten, om ſierzelfs loop
baan te volgen. De geneeskunde is in den besten
toestand, zy gronden zich byzonder op ontdekking
niet op intulente ſystemat. De hospitalen zyn in
goeden ſtaat en de Italiaanſche geneesheren nemen
daarin de krankheden met veel ſcherpſinnigheid an
en geest van opmerking waar, zy laten doorgaan
de natuur werken. Ik heb daaromtrent eene aar
dige vergelyking gehoord, men zeide namelijk, dat de
Engeliſche geneesheren dikwyl den zeekſte doordraker,
terwyl de Italiaanſche hem laten ſterven. De Ita
lianſche geneesheren hebben niet tegen het conſulte
ren met anderen. De Apotheken zyn redelyk goed,
zy zyn veel eenvoudiger dan de buitenlandſche, de
wyl de middelen, die men voorschryft, veel eenvou
diger zyn. Natuurkunde en Wiſkunde wor
den meer gehinderd dan bevordert, en zoo niet
zomtyds een Physical en mathematieus onſtaat
is men byna zeker, dat hy moet uitsteken, dewyl hy
door eigen kracht en aandrift, tegen alle omſtandig
heden aan, wortelend tegen alle hande belonningen
zich verheft, en voor zynen vlyt geene andere
beloning dan het bezit der gefchepte wiſtenſchap ver

Oppaeding. Ouderwys.

Van de Indes van verboden boeken, die ik my heb aan-
geschafte.

De gewoonte om kinderen in te laten bestaat nog
algemeen. Overigens moet de lichamelijke oppaeding
niet zoo slecht zijn, en het geen er verkeer in is door ande-
re omstandigheden zeer worden opgemerkt; men over-
tuigt zich daarvan als men de rehone menschen, vooral
de grote, wel uitgegroeide vrouwen niet, die als modellen
van het mannelijk konden voorgaan. En is in Halle

19 juni Rome.
wachten kan. Statistiekwetenschappen, Landhuishoud-
kunde, Krygswetenschap, Verduantkunde, vooral wysge-
rige behandeling van theologie en historie zijn gansch
verboden.

De Censuur is belagchelyk streng,
zy verhindert vooral grondige wetenschappelyke
werken. Ik heb my den indel der verbodene boeken
aangemerkte en daarvan kan men zich het ver de ang-
valligheid der censure maat. Op wetelare boeken is
men het minste streng, die zijn lieft te bekomen.
de Bibliothek universelle en eenige andere we-
tenschappelyke tydschriften bekomen enkelde geleerde
met groote moeite en met verbod om te aan an-
deren mede te deelen. In den gansen staat ko-

men slechts drie ellendige politike tydschriften uit: het
diario di Roma, en die van Bologna en Foligno; - bene-
venf twee onbeduidende wetenschappelyke tydschriften,
het Giornale Arcadico, en een onbekendkundig blad.
Er zijn volstrekt geen volksboeken; wat het gemeen
leest, zijn uitlofentend comedies, waaraan het zich
novis verzadigt

In allen opzichte heeft hier de geest der Jezuïten slyke
voortduren, namelijk om een whitteende halve
cultuur te stellen in plaats van een grondige, en alle,
te verzorgereen, wat aanleiding geeft tot denken en onder-
zaeken.

De lykehamelyke opvoeding is zeer slecht; al, men de
knechtelingen der Collegio's in hunne lange tabakswa-
wandelen, leest men op huy getoat de ghemme ronden

Opvoeding Onderwijs.

eene omstandigheid, die op de gezondheid en de ontwikkeling van het ligchaam algemeen zeer gunstig werkt, te weten door het warme klimaat is men het grootste gedeelte van den tijd in de vrye lucht, en is het ligchaam bijna zonder klederen. In het stroomden daarentegen brengt men het grootste gedeelte van zijn leven in besloten vestrekken, en niet doorene lucht door, en wordt het ligchaam door zware en enge kleding zeer benadeeld.

Op myne menigvuldige wandelingen door Rome heb ik steeds vele vrouwen met hare kinderen aan de deur zien zitten, vooral als ik naar het Vaticaan ging. Ik vande my zeer in het ontfermen voorkomen deres vrouwen waarden bedriegen, zoo in den burgerstand van Rome niet vele goede, hartelyke moeders waren. Onder de hogere standen, hoor ik, zoekt bynd nooit de moeder hare kinderen.

Ik wil hier tusk eener mening optekenen, die wellicht weenige met my zullen delen. De opvoeding en het onderrigt zoo slecht bynd, de regeringzwyg, de rechtspleging, de ganse maatschappelyke toestand zoo veel aanbliking gevende, om de menschen te verdooven, hen als het ware tot wilden te maken; geloof ik dat de godsdienstige feiten, eenigermate een tegengiffte zyn. Het geent, maar mede men de menschen berijghoudt is kennelachtig, laf, naar de verlichten mensch recht studeert, geheel ontblyvat van menselyk godsdienstig gevoel; maar voor menschen, die niet leven, die alle

19 Juni Rome.

die by hem in dwang is. Alle aefeningen van het lij-
chaam worden verwaarloosd, intrest zeldzaam niet
men de jeugd gaer te paard ritten, altyd vander hand
waenen. Vechten leert nagenoeg niemand, ook hoort
men nooit van duels, belyf daaraan voor de par-
tyen en de secundel etcommunicatie staat. Wellicht is
dit een voorname oorzaak, waaraan by die rijk twaar
beledigt naelt, zyn tegen party heimelyk vermaant, want
uitspreken kan by hem niet. Indien dit zoo is, heeft men
een veel groter kwaad in plaats van het kleinere
gesteld.

De slottom van al het bovenstaande is voorreke, dat
weinig andere volken in gelijke omstandigheden, op gel-
ken trap met de tegenwoordige Romeinen zonden staan.
Men heeft by den toestand van opvoeding en onder-
wys, slechts een oogenblik dien van regering, wetge-
ving, negtopleging, te bedenken, om overtuigd te zyn
dat de Romeinen een byzonder gunstigen aanleg
en groote onuitwefbare trekken in hun karakter
moeten hebben, om niet gansch verdierlyk, zedelyk
en verstandelyk weggeraaken te zyn. En dit zyn
ze in der daad niet.

Zoo men my zegt hebben de omstandigheden der laat-
ste tyden nog gunstige gevolgen nagelaten, vooral in
de provincien, die sedert den Vrede van Tolentino
1797 tot 1814 onder een ander bestium zyn geweest.
en dit veroorzaakt een heimelyken weerstand tegen
den geest van dwang en dwisternis die men op men

Villa Massimi. Schilders Keit, Overbeck, Schnor.
op den wand zijn van rovers en moordenaars te wer-
den, kan het als puillatij werken, en dit geloof ik, dat
het. De voorstellingen van het vagevuur, de opoffe-
ringen die men doet, om 4yne naastbestaanden daar-
uit te verlossen, kunnen herinneren aan de onge-
oorloofde heid van zekere daden; wanneer alle ande-
re ontwikkeling van t redelyk gesel verken-
waardt; - de Heiligen met wier geschiedenis, men
de menschen altyd het hoofte vult, zijn wel vaak
de ellendige menschen, en hun voorbeeld is wel niet ge-
helike, om goede, redelyke, vooral niet om krachtige
zelfstandige menschen te vormen; - Doch die heiligen
waren zelden men- (Domenicus of S. v. utygeand) en
t door Overbeck. Zie 18 juni in het gezene gesel, dit
er veel if de menschen, door de omstandigheden, als
het ware het sulde lieven te zyn antaarden, kan het
gebruik en gedrag met de zachte slappe menschen,
die men heilig noemt, ook de aanbidding van een
whone vrouw (dat de meeste culte in Italië uitmaakt)
de waerheid eenigzins temperen, en die if, geloof
its werkelijc het gesel in Rome.

19 Juni Rome.

invoert. Vooral is in Bologna het volksonderwijs zeer genaderd, te gelyk met den geest van nuyterheid; zoo dat die Stad half Italic van boekhanders en reke, naart voorriet. Eenige jongelingen, die in La Flède of Lant-Cyr hunne opvoeding genoten hebben, ontdeukden zich zeer van hunne landgenooten.

Ik ben heden geweest in de Villa Massimi, te wonen Giustiniani, welke nieuw opgemaakte woort. Drie nertreken daarnan worden in fresco geschilderd door drie Duitse kunstenaars van de zogenoemde Oud-Duitse school. Het eene met tonelen uit het Paradiso van Dante, door Philip Veit; het tweede met tonelen uit Ariosto door Schnorr; het derde met dergelyke tonelen uit Tasso. Het werk is nog maar gedeeltelyk af. In al de figuren heerech eene styffheit, die ik niet bewonderen kan; daarentegen is er dikwyl eene lieve eenaandigheid en veel indrukking in. De Drieeenheid in 't midden aan den valde van het eerste vertrek zonde my nergens valdaan hebben, maar vooral niet op deze plaats; het is gewis geen onderwerp voor een villa, over het algemeen knamen my de figuren in dit vertrek het styffte voor. Bradente in de twee de kamer is zeer lief ook bereel my zeer goed het geen overdeek met Tasso af had: het maekt de opzodde der vrouwen voorstellen. Deze schilder voor al beuht my zonde, met zyn oomleg en talent veel betere stukken kunnen leverd zow hy minder eeny.

Schiller Reinhard. Villa Santes. Monte Mario.

Zie anständig Rocke #. 221

19 Juni Rome.

Dig maal en met eene lompvande bewondering van hetgeen
(Stukken der
in de) handheid van de kunst zeer enkel en schoon was,
ook de gebouwen van de eerste kunstenaars aardig.

Bij een anderen Duitschen kunstenaar, Reinhart,
had ik zeer mooi getekende landschappen, en statuen
gezien; - hy is ook schilder doch had niets daarvan
af. Zyne tekeningen bracht hy reeff in plaat en die
wordt zeer gezocht. Hy is reeds een bejaard man.

Ik heb heden ook de Villa Spallii, thans van den
bekenden Spaanschen Prins de la Paol bezocht. Zy
heeft eene zeer mooie ligging, doch stroomt niet goed
voor ~~het~~ de lucht, toch reide my de hinkemaars
ster, dat zy zonder de kaarts te krygen den ganschen ro-
men daar bleef. Ik zag hier een Hermaphradiet en
eene Venus van Canova; Seneca en Soenatte, ander
buste; - een oud mosaïk, en nog eenige andere
oondheden. Ik meende deze villa reest goed in
onder te vinden, doch het viel er in tegensel slo-
dig en verwaarloost; haemel de prinses alle dag
komt. Het schijnt, dat hy hierin de gewoonte des Ro-
meinsche princen heeft willen volgen.

Na t eten ben ik met den heer Taerlink naar den
Monte Mario gereden, en over de Villa Mellini ge-
wandeld; toch kwamen wy wat laat, om den ocht-
ten avond te genieten, onder weg zagen wy reeds de
zon ondergaan. Ik vond evenwel niet alle maete
verloren: de stad en de omstreek in den glaad
van het avondrood te zien is my altyd een klein
uitstap waard.

Wandeling. Netherlandische kunstenaar. Procef.
sic.

Behalvende kunstenaar, die ik reeds vermeld heb, wa-
ren er ook Van den Abele een schilder, zoo ik meer uit
hechelen, die pas onlangs gekomen is, en voor eigen re-
kening zich hier ophoudt. We bleef by hem geweest, doch
hy had nog niet te vertonen. Ook Velleman, een ar-
chitect, zoo ik meer uit Gend. Deze heeft reeds veel
gevoerd, en schijnt zich op zijn vak zeer te beklijgen.

De gevel, die by een procefsien kruisfen, bedruiven en
andere voorwerpen dragen, zamen daarvoor gras-
te verdunde te hebben. en zelfs vele runderen te kunnen
ontwippen. Dit maakt, dat in plaats van daarvoor be-
truid te worden, zy zelfs geld geven, om te mogen bra-
gen (een, twee en driehylf meer leude) en dat te meer
geld, naer mate de last waarder is, omdat dan de
verdunde te groter is. Men ziet re driehylf meer de
grootste aanstrengeing welke zware lasten toerfen,
en het is, hoer ik, niet reedzaam, dat re ten gevel-
ze daarvan naar het hospitaal gaan.

20 juni Rome.

Zondag 20 juni. Dieren morgen heb ik thuis gezeten.
Van 12 uur heb ik een wandeling in den Corso
gemaakt. Dit is de eenige tijd der gansche week,
waarop het gebruik is, dat de Romeinse dames te
voet wandelen: altijd anders gaauw en in ryting; het
is een ontroering wanneer ze daarvoor afgaan.
Het niet zondags veel mooge en welgekleede vrouwen
de elegante heeren versinnen, ook waart recht op dit
min te laten vinden.

By een heer Kapsel, was heden een maaltijd van de
de Nederlandsche kunstenaars, ter gelegenheid, dat
hy lid van het Instituut geworden is; - en hier by
had hy my ook genodigd. Ik heb er my wy wel ge-
amuseerd.

Deren avond was by de kerk van San Giovanni
Laterano de proceps van het Corpus Domini; zy is
eene der voornaamste. Ik ben nu t eten met den
heer van Breve nog derwaerd gegaan, doch het
voornaamste was reeds voorby. Ik zag toch nog
vele geschilderde bannieren dragen; ook zag ik
den optocht van eenige broederschappen, die mede
tot den trossen behoorden, als mede van de reizigers, wel-
ke daar die broederschappen geadoreerd werden. Dit is
namelyk eene der instellingen van die broederschappen
om jaarlyk, by grote kerkfeesten, twintig, dertig of
meer leden aan eenige meijer, hunner weyk voor
kunjeltygste toe te zeggen. Dit geld wordt eerst uit
betaald wanneer zy in t kunjelyk treden, wanneer

Beeldhouwer Byström. Schilder Egging.

20 juni Rome.

ze ongeschuld blyken bekomen het niet, doch wanneer ze in een klooster willen gaan, bekomen ze het dubbelde. Die gedateerde mesperi gaan, in 't wit gekleed, en den hals tot aan den mond omwickeld, met kaarsen in de hand, mede in de processie.

Maandag 21 juni. Heden heb ik verscheiden kunstenaars bezocht, ik wil ze hier vermelden in de orde waarin ik ze heb aangetroffen.

Byztroum zonedich beeldhouwer. We zag er onder anderen: Juno die Hercules zoagt, & Nero die op een wand van de zee naar Spanje uitriet. Dit laatste beviel my voor vinding en uitvoering zeer wel; - Barckhus heeft de buste van Bernadotte. Doringaans vond ik het werk van de heer Byztroum stijf en koud; vooral in de copie van de kopale beelden der koningen. Rond X. XI & XII welke hy onderhanden had, die konden my valstucke niet valden. Deze beeldhouwer wordt door zyne regering zeer vaangestaan en ruim beloond; in Rome telt men hem toch niet onder de eersten.

Lyging, een Coeslander schilder. Deze is ook voor spraek genest: in Verona heeft hy een kamer afgesloten der van zyne stukken dunn verbaht, en ter des gelegenhed my pensioen bekomen. Hy had me met, af. We zag by hem de schets van het stuk, voorstellende, de aanneming van den Griekshen goddienst door Luladrinn. Dit was rondeling, maar wat het an derwerp aangaat, wel gekoren. De uitvoering was niet zeer lezendy. Een ander stuk, dat hy ander

Schilders Robert, brackers Reppenhausen. -
Beeldhouwer Gipsow.

24 June Rome.

handen had, stelde voor, de afscheffing der lyfgenuschap
in Lyfland en Caesland. Dit was in de hedendaagzige
volkskleding en voldeed als historische stuk niet zeer.

Robest, Fransch schilder. Dene wordt zeer gezocht,
doch hy had byna niets te vertonen. Eene vrouw van
Procida in het volkscostuum, met haar kind, wel zeer
leef. De kerck van San Paulo na den brand. Ik zag
ook de schets van een stuk, dat hy gemaakt had, voor-
stellende een rover, die gewond is, en temyngh by zyn-
ne knootten veelt berwyken, over zyne daden nadenkt.
Hier in was zeer veel uitdrukking: smart, schrik van
de tashant, teleurstelling, onrechtvaardigheid stonden op het
ubelij bleke gelaat te lezen. Een ander conerstonee
was ook wel uitgevoerd.

De breedest Rippenhaufen, Duitzke schiltoest zy wa-
ken altyd te zien, zoo dat elk stuk van hen beide is. Ik zag
en het carton van een stuk voorstellende Meinrich de
Lone, die Barbarossa tegen het opperind gemeen van
Rome nooddegt. Eene Carità. Eene Leedekantierinn
naar het lied van Gotte. Een stuk uit de deensche
geschiedenis, door den kroonprinc besteld. Zy zyn ook
tekenaars en plaatruyber; ik heb van hunne teke-
ningen ook eenige gezien. Dese kunstenaars be-
horen niet tot de Oud-Duitzke school. Het geen ik
van hen zag beviel my wel, er was veel besalligheids-
ken roest tegen hen aan dat zy eenszins gemanierd zyn,
en hunne kleuren al te schitterend zyn; - gantsch onge-
grond is dit wel niet.

Gyplon, Engelsch beeldhouwer. By hem zag ik een

Schilders Chausin. Baguet. Villa Madame.

Recke II 374. Vasi 627.

21 Juni Rome.

genez, voorstellende Mars en Amor, en een, voorstellende
twee Zephirot die Ploeghe naar den hemel brengen. Gon-
der tot de kunstenaars van een eersten rang te behoren, heeft
de heer G. tacht vyf maal verbienste.

Chausson Fransche Schilder. Ik zag by hem verschillende
landschappen, anderzandson een naar by Torosolun. De tinn
van een Cappucinerklooster, enz. - Het is reeds vyf de
jaard; - doch veel ander is zijn landgenoot

Boquet, ook landschapschilder, by wien ik verschillende
stukken zag uit de streek van Trivulati. Ik vond de
landschappen van beide zeer lief; het meest toch deze,
len my die van Chausson. De heer Tardieu heeft my
geseegd dat naar de kunst de stukken van Boquet
meer waarde hebben.

Het geen ik dikwyls zie, laat ik lichtelyk na op te tekene,
toch wil ik niet gansch onvermeld laten, dat ik menig-
vuldig en vooral dese laatste dagen, telken bedelman,
nikken met eersel door de stad zie gaen, vooral giften
ophalende, en al hunne lastdieren daarmede geseeg.
waan bernaacht zyn naar het klooster terugkerende.
Waarmede waent men niet, of menot men niet naar
het oppersmeren te dienen: zyn gansche lenen inerklaas
daar te brengen, en de vruchten naar den arbeid des an-
deren voor zich af te persen te gemeten.

Deren avond heb ik de Villa Madama bezocht. Het
is een prachtig gebouw gemeest, dat men gansch heeft laten
nervallen. De haap gemelne en de wanden zyn met fres-
co's naar Raphaël ^(Kraalingen) vertoerd, welke de regen en de lucht
dagelyks meer en meer uitslyt. Een avond daer die
het omliggende land gopucht heeft, is de bewoner van

Huis van Bertholdi: Schilders overbedek, Schadow,
Keit, Cornelius, Cattel.

22 juni Rome.

Het verlaten paleis. In de zalen waar ik was de andere
7 stans nog slagen hebben een noordelijke en geestely-
ke personen de grinnelen naar den Bartholomeus-
-nacht bequaadslagen; en de Pomben hebben nog aan
der ingang naar hunne kerk, dit maastoneel ge-
theldderd, als eene der overwinningen die zy bequaad
hebben. Het uitzigt van deze villa, die aan de helling
van Monte Mario ligt, is heerlyk.

Dingsdag 22 juni. In het huis van den Pruisischen
Consul Bertholdi ben ik eenige frescos waer van zien
welke door Duitschers geschilderd zyn. Zy stellen
voor de Geschiedenis van Joseph: daar hy verhoort
wordt door zyne broeders, geschilderd door Overbeck,
- daar de broeders zyne klederen aan Abraham ver-
tonen, door Shadow; - Joseph by de vrouwe van
Potiphar, door Veit; - Joseph in de gevangenis,
door Shadow; - daar hy den droom aan Pharaon
uitlegt, door Cornelius; - Joseph door zyne broe-
ders herkend, door deuzelfden; - Bonen en den-
len gezigt van Egypte en een van de gevangenis van
Joseph, door Cattell; - In een halfraand, de zenen
jaren van overvloed noongesteld, door Veit; -
in een ander de zenen jaren van hongersnood, door
Overbeck. Deze schilders, uitgezonderd Cattell, be-
hooren allen tot de oud Duitische school, en men houdt
deze frescos voor hunne beste voortbrengsels. Er is
merkelijk veel intarukking in de figuren, enkelde
groepen zyn ook gelukkig getroffen, doch tenzins bevalt

7
Schilder Rebel. Beddhammer Kessels.

Zie 29 mee.

22 Juni Rome.

er eene stijfheid in, die mij dwelt, dat blykbaar een gebrek is, het is een teruggang van de kunst, want, zeer men die weder daarin wil brengen. Joseph) in de gerangenis heeft my het best bevallen.

De heer Berthold is jood geweest en is thans protestant, een Cardinaal heeft in gezelschap van hem gezegd: "Il n'a fait que changer d'appartement dans la maison du diable". Hy heeft ook een aantal stukken van levende schilders; ik zag er onder andere een paar landschappen van Rebel, een uitstekend Duitsch schilder, wien ik verzeef, heb getracht te heraken, dewyl hy uit de stad is; — ook een lief landschap van Robert.

Ik ben heeren nog eens in het studio van den heer Kepels geweest. Ik zag er nu het model van den Staanden discabulus, dien hy naar den hestag van Devonshire maakt. Hy is op het oogenblik van de toeff te zullen werpen. De stelling is, dankt my, zeer gelukkig gekoren, en het gansche beeld is uitstekend goed gemaakt. De zittende discabulus, die hy naar den heer Labouchere in Engeland maakt, is ook een zeer mooi beeld. Aman, die zyn pylen met, was zeer gerondead; hy is, zoo myse heer Kepels reide verkocht aan den heer Hunter in Amsterdam. Deze Nederlandsche kunstenaar heeft nog niet veel gemaakt, doch deze beelden, genen van zyne talenten zeer gunstige proeven.

Beeldhouwers, Tenezen, Lannets, Nyet.
Schilder Rodden.

Men verwondert zich, daarover als men met den
man spreekt, want hy is byna minder dan eens,
voudig en schijnt zonder kundigheden te zyn. Hy
is daarby zeer bygelovig.

By den Italiaanschen beeldhouwer Tenerani zag
ik eene Plyske, die, by't openen der dooren aan
mijn valt; - een Faunus; - Amor die een doorn
uit den voet van Venus haalt. Al dese beelden
hebben my zeer goed voldaan. Dese beeldhouwer
is leerling van Thorwaldsen, en wordt, zoo men
my zegt, zeer geacht.

Den beeldhouwer Launici, een Caerlander, heb ik
ook betracht. Hy was bezig beelden te modelle-
ren van de generaal Curtisor en Barclay de Tol-
ly, enarran de eerste de oorlog tegen de Franschen
begonnen, de tweede die volcindigd heeft. Ik zag
ook by hem eene Muse, die de lier steunt. Hy kwam
my voor een mel onderwijst man en yverig kunst-
kenaar te zyn, van wien het toch niet blykt, dat
hy zeer veel talent heeft.

By den Duitschen schilder Rohden ben ik ook ge-
weest, doch die konde my niet laten zien dan een
schildery van de wateraal by Tirol, het geen pas
begonnen was. Hy werkt zeer langzaam en niet tra-
vig, zoo ik hoor, doch de weinige stukken, die hy
maakt zyn wel geschat.

Een jong Engelsch beeldhouwer, Wright, heeft

Skulder en Beeldhouwer Wagner

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

22 juni Rome.

my laten zien de modellen van een nymph, een
herdersjongen, en een meisje dat een slaambrood
maakt. Het laatste beviel my, om de vleeschheid
der voorstelling en de levendigheid der uitdra-
ging. De kunstenaar was een beehaaps en be-
scheidenaar.

En kunstenaar, die naar hetgeen ik er van gehoord
heb, veel genie heeft, is Wagner, een Duitser.
Hy is eigentlyk schilder, doch van zyn werk als
zoodanig heb ik niets gezien. Het heeft zoutzigt,
zegt men waande naar vinding en teekening,
zelden naar uitdraeing. Meer talent heeft hy
voor beeldhouwen. De kroonprins van Beieren
heeft hem als zoodanig opgedragen het herstellen
van de door hem aangekochte standbeelden
voor het Museum te München; - en thans
heeft hy voor denzelfden prins een groot bas-
relief onderhanden, voorstellende de geschie-
denis der Duitschers. Hier van heb ik eenige
stukken gezien, die zeer fraai waren. Zy stel-
den voor de eerste aankomst der harden uit
het Caucasisch gebergte in Germania. Het laat
zich vermoeden, dat het geheel van dit basrelief
een belangrijk voortbrengsel der kunst zyn
zal, want de heer Wagner volgt gansch zyne
eigene voorstellingen, behoort tot geen school

Schilder Schnitt. Wänselung, Thermen nach Caracalla.

Die 1. Juli

en heeft gewoopen, om den styl van eenig ander kunstenaar te volgen.

Een der geachtste Fransche schilders is Schmidt. Ik kan by hem weinig zien, omdat hy pas de stukken, die afwaken, had meggelonden. Ik zag by hem een stuk voorstellende eene maarszester, welke aan de maeder van Sicutus trouwspelt, dat haar zoon Paul zal worden. Een heilige man, temst was pas begonnen. -

Dese avond ben ik nog eens voor het laatst over het Forum, langs het Colosseum, gewandeld naar de Thermen van Caracalla. Het belang, dat al dese voorwerpen hebben, wordt nooit uitgeput, en men kan zich niet zonder grootten spijt daarvan losmaken; doch wordt by my het leedmezen van Rome te moeten verlaten zeer getemerd, door de bedenken van al die voorwerpen ras goed en ras herhaald gezien te hebben, dat ik mag hopen de herinnering daarvan niet te verliezen. In de Thermen van Caracalla ziedert ik er het laatst geweest was nog andere maarsztergronden gevonden, van gelijken aard, die groaver gemaakt, dan de vorige; thans is de opdelving gestaakt tot aanblijvend winter. Ik heb nog eens door al dese muren en gemelven gegaan, maar nu knuten my niemand meer. De zon die reeds lang stond, scheen door al de

Wandelung, Palästen der Caesart.

Die 25 april.

22 Junn Rome.

openingen en gaf een zeer treffende verlichting
aan deze schone ruïnes, ook baren op hebik
dit toeval van hermaesting, en al de omrin-
gende naarmetopen overzien.

Ik had juist nog tyd, om het ondergaan
der zon op eene andere ruïne te zien, van
waar het uitzigt nog wyder en schoner is,
namelyk die van de palatzen der Caesars; ik
zette dus myne wandeling desmaards voort.
Op de hoogte, van waar men meent, dat Spers de
reuspeelen aaurag, stond ik nu in den schou-
wen avond. Over den Circus Maximus, waarin
men berig was groenten te planten, had ik
den Mont Aventinus en Mont Janiculus voor
my; tusschen beide de pyramide van Caestius
en neder de vlakke Campagna di Roma.
Rechts hante Mario en de Petruskerk, waara-
ter de zon nederdaalde; links de ruïne van de
Thermen van Caracalla, die ik zoo even verlate-
had, en daervachter de bergen van Tusculum.
Op den Mont Aventinus en den Mont Janiculus zag
ik hier en daar kerken en huizen tusschen het ge-
boonte en de grafvelden intsteeken, en vóór de
Petruskerk overzigtik een gedeelte der stad en
den Tyber met zyne bruggen. De menigvuldige

Schilders Van Bree, Kerstappen.

Zie 24 mei.

Zie 21 mei.

23 juni Rome

klakken, die ik hoorde, luyen, roepen de menschen
niet in den groten tempel der natuur, waar
zich de majestéit der Godheid zoo heerlijk ver-
toont; maar in tempels van menschen gemaakt,
waarin de priesters hen door ledige ceremonien
zaken te bezochelen.

Op eenige plaatsen werd de lucht beïneveld door
den rook van planten en stromelen, die men in
het veld verbrande. Dit, geloof ik, draagt by om
de "cattiva aria" voort te brengen.

Woensdag 23 juni. Heden heb ik reeds eenige af-
schoudering gemaakt, denzel ik aan het einde de week
Rome denk te verlaten. De heer Kölle heeft my nog veel
van de gebouwen dener ronderlinge stad medegedeeld.
Hy is reeds lang hier, en heeft zich zeer doornede bekend
gemaakt. Ik zal van het geen ik van hem gehoord heb mede-
deelen. Hy is nu bezig de schets te maken van een
nieuw stuk, dat voorstellen zoude een Fank in alle
drie Griekse messes te verkopen heeft. Deze on-
gelukkigige zijn aan een palmboom gebonden. Het is als
het ware een nieuwe voorstelling der Gratin, namelijk
ongelukkig, wemende. Dit denkbeeld is, vind ik, zeer lief,
en ik twyffel niet, of de heer van Bree zal het goed
vinden, het is juist in zyn vak.

By den heer Verstappen heb ik zyn schildery van de we-
d. van Tarni nu byna gereed gezien, ook nog eenige

Schilders Teerlink, Kruzeiman, Lusanov, Rubi
Beeldhouwer Kalberg Bouwkundige Thow.

By den heer Kruzeiman zag ik het schilderij van den Jange
ling, die het weisje te drinken geeft, een needer, niet gewon-
oerd. Ik zag er ook het portret van eene zeer schoone
vrouw van Albans.

By een ander jang schilder, in Rusland, van Malianov,
teke anders, geboren, Rubi genaamt, heb ik eene aller-
liefste heilige familie gezien. Ders jeugdige kunst-
naar heeft blykbaar groosten aanleg.

2½ juur Rome.
andere landschappen uit dezelfde omstreken. Hy is een
der beste landschapschilders in Rome, byzonder keert hy
met veel overleg zyne onderwerpen en maakt goede com-
positie; zyne uitvoering is vlytig en natuurlyk. Men werpt
hem alleen tegen dat hy wat taam is in het koloriet.

Hy heeft my eenige landschappen gewezen van den Aus-
teryaan schilder Asmeggung, van Denis, welke on-
langs gestorven is, en van Kamseluer, welke thans in
Napels is. Hersehullend in manier zyn zy alle zeer
frani, byzonder Toek van den eersten.

By den heer Teevlink zag ik een groot landschap, dat
hy naar een tentaanstelling in het vaderland reedt.
Het is zeer mooi; toch bevalt my dat van Tivoli,
waar een vromeder opkomt, nog beter.

Ik heb ook den Russischen schilder Sasjanov be-
rucht. Hy had ongetruwen een stuk voorstellende joms als he-
de schriftgeleerden vragen of zy den kleiner schatting ma-
craeten betalen. Ook zag ik by hem de cartoons van
twee stukken uit de Russische geschiedenis: Igor
waar hy naar't eerst Olga ontmoet; - en Demetri
Danskoy welke de Tartaren overwonnen heeft. Zyne
manier van schilderen heeft iets vreesdts, schynbaar
kand, maar toch niet zonder indrukking.

Ein jong Russisch beeldhouwer, Halberg dien ik
ook berucht heb, had nog byna niets dan eenige
bustes gemaakt.

De heer Thou, een Russisch architect, heeft my vertoond
zyne opmeting en zyn plan van den grooten tempel
der portuen van Palestrina. Hy heeft zich veel mee-

Beeldhouwer Almanax. Wandeling, Pante holle.

te zegenen aan alle overblyfsels, die nog te vinden waren
naamkenning op te sponen, en daarna zijn plan naar den
tempel zoo als de waarheidslyk gemeent is, in te richten.
Dit plan vernuult in veel opzigten van dat van Pietro
da Cortona, die niet zeer naamkenning in 1 anderzood
der ruïneel gemeent is. Het was my belangryk dit te
zien, omdat ik omlangs op de plaats gemeent was.
By het toonde my ook lieve tekeningen van de Tempel, van
Presten en andere ruïneel, die by voornemen is uit te
genen.

De eerste der Spaansche deeldkammer in Rome is M.
vanel. Ik zag by hem een zeer groote groep. Antike,
chus welke zygen vader gesten verdeligt. Dit is hem
door den koning van Spanje besteld. Diana. Venus.
Apollo met de lier. - In het eerste stuk is veel kracht
en is de oude man, die op den grond gezeten, zich aan
het been van zygen zoon vasthecht, met veel leven
voorzesteld; - het overige heeft my niet byzonder
getroffen.

Dezen avond heb ik een wandeling gedaan naar
Ponte Sulle, en van daar rechtsom, langs den Ty-
ber naar de Acqua acetosa. Het was zeer schoon
meder en de landschap, die zoo verlaten en zoo
majestueus is, maakte op my een zeer aangenaamen
faciel melankolischen indruk. De lynen der ster-
gen die men ziet, zijn allen zacht en bevallyg; het schoon-
ste avondrood schijnt daaroner te smaken; de rivier
stroomt met kracht en slingerd zich tusschen zeer

Infionata te Gensano.

24 juni Rome.

ouderke boorden. Velden niet men een vaarting
laanop duynen; de koren en grasvelden vandoom
staan in welken groei, doch de bewoners schynen
uitgestorven: men is zoo naby de gemene hoof-
stad der wereld, en het is eene veldzaamheid dat men
een mensch ontmoet.

In de poort die op de brug staat is een koperen
kruisje op een marmersteen vastgemaakt, en daer-
der leest men deze woorden: *Bagiando la Santif.
crosse l'agosto un anno e 40 giorni d'indulgenza
concesso da sommi pontefici Clem VI & Gio. XXII.*
De vreesdelling, die uit verre landen naar Rome
komt, kan niet, voor hy nog de stad intreedt, niet
zulk een opschrift voorstellen, welke godsdienst in
Rome bestaat, wanneer de Pausen de vanden, die
men in een jaar en veertig dagen bejaan heeft, ver-
geven, aan hen die een koperen kruis koopten.

Donderdag 24 juni. Heden was het Bloemenfeest
of *Infiorata* te Genzano; men had het mij zoo gemind,
dat ik blyd was, het te kunnen bywonen. Om vyf
uren ben ik met vyf nederlandsche kunstenaars. Kernlae,
Kuneman, Royer, Kraal en Kelleman afgegaan. Sings
den mij bekende, metz knamen wy te Albano, waar
wy de vromen zagen maaron Kernlae, het postker
gemaakt heeft. Door de valle zyn wy gemaandeld naar
Genzano, men ziet daar nog de sporen van den ander-
weg, de *Via Appia*. Wy vanden Genzano reeds val men-
schen, die in hunne herte plekken het feest knamen by-
wanen; het weder was zeer gunstig, en zoo leude. Dit

Impionata te Gensano

By een medelamp des paarden en by de proceffie zels heb-
ben my nog meer gelegenheid gehad de menschen van die-
ze streek waer te nemen. De mannen hadden doorgaans
gacwige, weinig bedrukkende gelaatstrekken; nag al de
vonders ogen; zy waren matig goed gevormd. By de
vrouwen daarentegen had het gelaat zeer zinnere regte
lynen, een laag glad voorhoofd, het gez. met de neuzen
maakte een zeer weinig haak maakte; de ogen by
na in rechte lyn of de bintewitte haak iets lager dan de
binnentste, en zeer wel geplaten (jendus) de kleurs der
ogen is bruin of donker blaauw. De mond is fyne
breden en met dunne helder rode lippen omzoomd, de
hoeken iets oplopende. De kin ken en iets terug gaande.
De handing van het hoofd is recht zonder wyffens en zeer
berallig. Het haar is meer donker bruin dan zwart, het is
in trossen gekamd, gerukt, en met een breed lint opge-
strikt en met een kam of breeden spald bereyde; - dooring
is een ^{klein} haak, vierkant gevormd, vastgemaakt, waardring der
soortling
aan alle zyden opmerpt, en by alleen in het het
midden aan het hoofd gehecht blyft. Dit staat zeer lof en be-
vallig. Zy hebben licht bruine doornhynde kin en zeer witte
tanden. Sammige zyn geheel in 't wit, andere hebben donker
de jakken die met goud omboord zyn, en gekleurde rokken
van anderen met brede zyde linten. Allen dragen een wit
ten Jaak tot over de borst geslagen; aan den hals hebben ze
meest blaadkorallen. Zy zyn zeer net gevoerd. In het gezel-
schap van kunstenaars zynde, heb ik my met hen vernemen in deze
belangryke voorwerpen des kunsts in alle de byzondere deen gelyke slaan.
Het was vanderling in de kerke te sien, het te gelyke waer
gezongen, gebeden, tabblenden voor het feest uitgezeeld
en aangezetrokken, conversatie gehouden, de menschen
naar de proceffie gedreffeerd, enz. alles te gelyke. -

Fransje, dat met hoogte rezen boomen versierd is, dede
 Gk een zeer lief toneel op. In de herte hadden wy gele-
 yentheid de uitstekend schoone vrouwen van deze streek
 te bewonderen; regelmatig byna klafpke tuchten, lere-
 dige brune oogen, en zwart haar. - Zy waren meer
 al in het wit gekleed, met een taart van... bors, dat
 om het lyf vast gemacht was en de gansche ange-
 maerde boorst ondersteunde; op het hoofd had den
 ze een gevormen witten doek. De kinderen hadde
 reeds hetzelfde costume. De kleeding des mans-
 keefs niet anders tekenende; ook zyn die geheel an-
 schoon.

Wy maakten eene wandeling in en om het doorp, en
 woude nevolgen den tweedloop van de pe arden by
 Een arm man, die zich onvoorichtig in het midden
 gesteld had, werd daardy zeer verwond. In t eerst
 zende men, dat hy Jood was. Dit scheen toch het
 volk niet zeer aan te doen; zy spraken er very onver-
 schillig over.

Ya een matig middagmaal, want alle herbergen zyn ont-
 taalen vol, hebben wy eene wandeling aan het kleine
 meer van Stemi gedaan. Ik had het te voren reeds ge-
 zien, doch niet veldw genoegeen zie ik het telkens weder.
 Teruggekomme vonden wy de menigte der menschen zeer
 toegenomen, want van Rome en van al de omliggende plees-
 ten komt men om dit feest by te wonen. In de harte en
 op de straten zag men ook reeds alle naarkeudijels, makant,
 knissen, banieren, troosten en andere wonderkelelike voor-
 werpen die men overal voor den dag, en een groot aan-
 tal landlieden verspreken in het gemeend van brasserhoff

Intornata te Gensano.

24 Juni Rome.

pen waar toe zy behoorden. Maar het voornamste was,
het met bloemen beleggen van twee straten, welke een
keuze maakten, maar want de punt veel hoger is dan
de uiteinden. Beneden staat de kerk, en uit deze gaat
de processie door een dieser straten naar boven en door
de andere weder naar beneden. Deze twee straten wer-
den nu met bloemen niet bestrooid, zoo als elders, maar
dies belegd zoo dat het schied een veelkleuring tapyt
te zijn. Door de onderschende bloemen had men een
rand aan de zyden, en van boven allerlei handte figuren,
genoomd, zoo als, adelaar, het wapen van den Paus,
op eens plaats Maria met Joseph en Jesus. De fris-
heid dieser bloemen, want men liep de re eerst na den
middag, en de terludigheid der klingen, maakte een
zeer aangename uitwerking. Aan den kant stonde
op zekere afstand der takken van bomen in den grond ge-
plant, en aan de huizen hangen ^(van allerlei handte kleeden) tapyten. Hierby moog
men zich de menigte van menschen denken, die allen
op het fraaiste uitgebond, langs deze straten en aan
alle menigsters stonden. Het geheel leende overklyp
een allerlieft gericht op.

Na ver ude bezou de Processie: zy bestond uit ver-
sheden broederschappen in hunne witte tabdanken met
blaanne of andere kragen, en met karsen in de hand,
kruisen van veruillende grootte, die gedragen worden,
bannieren of schilderen, voorstellende de afweining
van het kruis, de heilige Catharina en andere geestelyke
onderwerpen, ook op zekere afstand gedragen; - ver-
gingen muzikanten, Capucinermonniken, allerlei gees-
telijke, eindelijk een priester, die het venerabile, dat is

Infionata te Gensano.

24 Juni Rome.

de, annel, die in het ligchaam van Jesus verandert is,
in de hand draagt. Men zong eenige lieken, de music
kanter speelden eenige vralyke allegros, het volk ver-
maachte zich, om en dan ander het laghen en vloeyen knielde
de het voor een termijn, dat langz gebrage. Toen
de priester allen het einde des eens straat gekomen was
stelde hy het venerabile op een altaar dat op de hoogte
geplaatst was, zoo dat men het van alle zyden zien kon, hy
en al de andere geestelyken knielden zich, de gansche
processie hielt stil, schaarde zich in twee reyen, wende
zich naar het altaar en knielden, dit deden zelf, de man-
nen welke de zware bannieren en kruspen draegen, het
volk rondom knielden eneens, toen de geestelyke het
venerabile in de hoogte verheef en ter aanbidding ver-
toonde. De gansche processie is namelijk ter eere van het
venerabile of Corpus Domini, en is in dit opzigt deralfes
als acht dagen vroezer in Rome gemeest is. Die gansche
acht dagen zyn voor zelyksaortige processies bestemd, en
elke week handelt ze op een van die dagen. - Toen de aan-
bidding van het Corpus Domini geschied was, vervolgde de
processie haren weg door de tweede heblaeinde straat en
ging vervolgens weder in de kerk. Het was nu avond en
elke een spiede zich om de plaats zyner bestemming te
kerphen.

Ik merkte hier, even als in Rome, op, dat men, voor de
processie voorby is, al den Facetel die er toe behoort, op-
ruimt: daar toe behoorde de lieken van den altaar de
kleden die er rondom lagen, zelf de blansen van den grond
waren allen reeds weggenomen voor de processie nog

Afscheid van Rome.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

25 & 26 Juni Rome.

in de kerk was. Dit is, dankt my tegen de nooyt,
zaamheid; het doet de metigheid van de vertoning zeer
in het oog lopen. Als gewoonlyk worden er kleine vrom-
werken by afgestoken. In de kerk, waar wy nog en een
gingen, was nu nog meer drukte en verwarring dan van
de plechtigheid.

Voor ons vertrek zagen wy nog van de hoogte te Genoa
no, de Campagna di Roma met eene laag wolken be-
dekt; eene wonderlinge vertoning, die in myn verbeelding
vaderland niet geheel verdoorn is.

Te Aldano hebben wy nog wat geslapen, en laat
in den nacht zyn wy te Rome aangekomen.

Vrijdag 25 juni. & Zaterdag 26 juni. Ders zyn de

laatste dagen van myn verblyf in Rome geweest. Ik heb
een groot deel van den tyd besteed, om te beproeven
om my voor myn vertrek genood te maken.

Van het leedverien om Rome te verlaten behoeft ik niets
te zeggen, het is my dezes dagen steeds aan het harte geweest.

Het is als of ik eene heilige plaats voor herinnering, voor
studie, voor t'genot van de kunst, voor tonelen des natuurs
zelft verzamel zeg, om altoos myne nieuwsgiering te bekie-

ken: myn dankt voor een zacht leeren is hier voldoende
stof. Maar toch verken ik my zoo veel gemien en genoten
te hebben, en altans niet haer te gaen zonder, van deze

ryke bron voor geest en hart gemaakt te hebben. Ik
heb, als veeringer myne nieuwsgierigheid kunnen voldoen,
dat it reeds een geluk dat weening te bekenst valt,

om om hier alles te genieten met voor kennis en voor
kunst aanmering is, kan men niet zonder zich van

Kerkow. Gebelien.

Vari 287.

Part. 13.

naderland en betrekkingen los te maken, het geen mij
 een al te dure prijs zoude zijn

Onder de kerken, die vanmorgen bezocht zijn, was nog de Chiesa
di San Silvestro welke ik niet bezocht had. Ik ben er
 daarvan nog in gezeten, want de wel ergaarne geene
 overvloan, die als belangrijk worden aangemerkt. Ik
 vond ze werkelijk een fraage onder kerk, overal be-
 schilderd, en vrij goed. De byzonderheden staren in
 het handboek.

Eene andere kerk van dezelfde Realize Chiesa di
San Silvestro in Capite genaamd, ombet het hoofd van
 Johannes, den Doper daar benaamd wordt, stond in my-
 ne binnst. Ik ben er meer dan eens in geweest; zy
 is voorzien van een porticus en heeft een aangename
 form. De laatste reis die ik er was, viel myn oog
 op eene maagz jonge vrouw, die in fraagen was
 aankwam, door een zeer bevalligen, jongen bediende
 in jageruniform geholpen en gevolgd werd. Er was geen
 dienst; de jeugdige vondenel kenand alleen de byde
 biegt opgelozde taak van geboden valbrengen; daar
 om draag de bediende haar een net, klein gebode
 buchte achter na, bragt haar een steel om op te
 zitten en een knede om de voeten op te rusten; ver-
 volgent plantte hy zich op een korten afstand, om
 ook zyne geboden te valbrengen, doch verloor zyne
 jeugdige meesteren geen oogenblik uit het oog. De ander-
 dater, die de jense derer dazzen zehoord had antwarp

Museum.

de liefachtetrekkingen van vele Roomensche dames, deden by my de bere gedachte opkomen, of wellicht de oorzaak van de ronds, die door den kaseknaas te bidden, moest uitgeleest worden, niet ver af van van de biddende zondael. Dit bidden in de kerken, buiten den tyd van dienst, somtyds in gaansch ledige kerken, heeft een vandersing karakter, elk weet het het opgelegde penitentie. zyn, doch men is er zoo aan gewoos, dat er niemand acht of slaat.

Ik heb nu zeer dikwyls de openbare verzamelingen van het Capitoal en van het Patricaan bezocht, en myn voorneemen is altyd geweest aan het slot in myn dagboek eenige aantekening daarnan te houden. Nu vind ik my evenwel verlegen wat ik nu zal opschryven; ik ben er dikwyls genoeg geweest om er my mede bekend te maken, ook om het schone en verheerlyke der voorwerpen te genieten, toch zonder ooit verradige te zyn; - doch de schat is zoo groot, dat als ik eenigzins in byzonderheden treden wilde, myn dagboek al te lang zonde worden, en de tyd myn ontbreken zonde; - en om uit te klaren is my in dien overvloed ook onmogelyk. Ik wil my nu van de reizen en berigten, die ik voornemlyk by de hand heb, bedienen, om myne aantekeningen te verzamelen, en verder wat my of byzonder getroffen of toevallig in het oog geleyen heeft, met eenigzins keld waard vermelden; in de hoop, dat de aangename voorstellingen, op die wyze, zek in myne

Capitol Museum.

p 283.

II 26.

II 190.

IX 5-2

herinnering steeds zullen laten herwaagen.

Museum van het Campidoglio.

Forstyth zag het in 1802 & 1803. Veel wat toen ontdekt is in 1805 uit Frankrijk teruggekomen. Zyne aanmerkingen zijn, als gewoonlijk zeer kort, maar ten oeffening was hy zeer van de onmaardigheid der gebouwen, de klompheid van den stijl waarin zy gebouwd zijn, heeft hy ook getroffen. De plaats alleen en de voorbeelden, die hy voorhanden zag, hadden, dunkt my, een bouwmeester moeten inspireren, om op het Capitol niet drie, blaat elegante, kleine gebouwen te stellen.

Abram van Recke, die in 1804 hier was, heeft eenige zeer goede aanmerkingen; — toch maar over weinig stukken die haar getroffen hebben. Zy heeft, dunkt my veel smaak.

Patet. Radel zag het Campidoglio in 1811 & 1812. Hy geeft een schets van de voorwerpen die er toen voorhanden waren. Zyn oordeel over voorwerpen van kunst is my juist niet veel meer. Zyne opgaaf ainfant de intwendige gestalte en de inrichting der gebouwen vind ik juist en duidelyk, daarom zal ik er meer niet van optekenen.

Van der Hagen was in 1817 te Rome; toen waren de verlorene stukken reeds uit Frankrijk teruggekomen. Hy heeft, als gewoonlijk, met veel aanmatiging over voorwerpen geoordeeld, die hy wellicht zeer ter loofgezien heeft; toch heeft hy nu en dan veel gezegd, dat ik

Capital. Museum.

Vari 66.

Haze IX 67 on 26. Noche II 26.

25 & 26 June. Rome.
met belangstelling gelezen heb.

Ik maakt ook melding maken van Lord Byron,
in wiens Child Harold ik veel schoon, ~~en~~ Rome
en ook over de Amica geranden heb, in de waten
zijn zeer belangrijke stukken over het Campido-
glis, betrekkelijk de twalvin enz. zyne versen over
den sterfend gladiator zijn heerlijk schoon.

Omtrent den tegenwoordigen staat en rang-
schikking is zeer nauwkeurig het Handboek
van Vals, en een Catalogus van Tafanelli, ^{met}
ke zonder eenige oorscheffing gemaakt is. In den
catalogus heb ik met NB getekend, alles, met myne
opmerking getrokken heeft.

Veel belangrijke geleerde werken, tot opheffing
der aanschouwen in dit Museum naarhanden, heb ik
geen gelegenheid ook geen tyd gehad te bestuderen;
mogelyk zal ik ze tot myne herinnering nabehand
met belangstelling opslaan.

Als men den berg van het Capitaal opkomt ziet men drie
gebouwen, te weten: naar rechts het Palazzo Senatorio,
rechts het Palazzo dei Conservatori, en links het
Palazzo del Museo. Dit laatste is intsluten voor
aanschouwen bestemd, en de Catalogus begint met de
voorzintropen die hier geranden worden. Cortile
Het eerste beeld, dat men ^{hier} ziet (Catalogus pag 10 no. 1) is het
denkste beeld Marforio genaamd, dat men naar den Occ-
aan, of ook naar den Rhyn kondt.

Cat. p 10 no. 8 kongruent als het teken der vromtheden

Capitol Museum.

Var 56.

Var. 54. Catal p 18.

Var 68. Catal p 21.

Var 69 Catal p 25. No 1. - Roche II 24

Lie B mei.

Var 70 & 71. Catal p 31. Roche II 29.

Var 72. Catal p 32. 47.

op een Sarcophagus afgebeeld.

Atrio. - Hier traf mij niets bijzonder
Canops. Egyptische beelden, die Hadrianus voor zijne
villa heeft laten vervaardigen. Zij zijn in hunne soort
zeer fraai, maar ik vind geen smaak aan deze mis-
vormde gestalten; geschiedkundig zijn de echte Egypte-
sche niet kwaarder, omdat men er de beginselen en de
voortgang der kunst in ziet; doch dit hebben, deze onder
Hadrianus gemaakte beelden ook niet.

Stanza lapidaria. Deze opnschriften kunnen zeer
belangrijk zijn voor de geschiedenis en oudheidkunde.
Een medestel, of zoo als het in Vaticaanse hand-
altaar waarop de daden van Hercules afgebeeld
zijn, van de oudste Griekse kunst is zeer merk-
waardig. Catal p 23, no 13.

Stanza dell' Urna. Hier staat de groote urn of
reiskante Sarcophagus, die men gemeend heeft, dese
van Alexander Severus te zijn, doch zonder grond.
De urn, waar in de asch was die in dese urn gevonden is,
had ik in Londen in het Brittisch Museum, onder den naam
van Portland-Vase, gezien.

Scala. Hier ziet men in de muur het plan der stad Ro-
me, dat men in den gemenen tempel van Aemilius gezien
de. heeft; het is van alabastr en heeft veel geleden; de
naamen zijn van de. Tijd van Alexander Severus en van
Antoninus. Voor de kennis der oude topographie van
Rome is het een belangrijke bydrage.

Galeria Mijns oog viel op het borstbeeld van Cato Cen-
sor, Catal p 47 no 18. men kan niet wel meer stoupheden

Capital Museum.

Check II 30.

Jan 71. Contal p 34.

in gelant. Hetrekken ontgedachte kinderen.

Catal. p 47. no 20 Gene oude Booshaute; dit is de afingte.
lyke natuur levend naangesteld.

Cat. p 48 no 23 Een zeer lief Baekhuftkooft.

— no 26 Hercules als kind, die de slangen vrygt,
de kracht is in het kinderlyk ligchaam goed eintze,
brukt.

Cat. p 52 no 42 Groene della Valle, een maoye kop.

Cat. p 53 no 48. Talkens merkt men uit de oude oer-
blyfscel, kent de Grieken en Romeinen, met den doot na-
zuche treunge denkbeelden verbanden hebben, als wy.

Op eene Larcophagus vindt men de voolykate Braachy-
pelen afgebeeld; iets dergelyks vande men in onzen
tyd voor onvraagzaam handen. Ik durf niet be-
zlipen wie onreys hebben. Het moderne vagevann
is eene ontvinding die den tmaak zoo veel als het ge-
vand verstand beledigt.

Cat. p 54 no 50 Scipio Africanus, een goed gesigt, het
kooft is gauris kaal.

Cat. p 56 no 69 Julia Sabina is een zeer mooi borstbeeld.
havi standbeeld van hancut Anselmus p 57. no 72.

Stanza del Pappo. De naat maarna dese kame-
genoeind wordts heeft een zeer aangename form.
De piedestal heeft, zegt men, gediend voor een
oude post, men ziet er de twaalv hoofd goden op
met hunne attributen.

Cat. p 40 no 69. Een maoye Larcophagus, naavrop de fa-
bel van Diana met Endimion staal afgebeeld.

Cat. p 42 no 100 is een zeer merkwaardige Larcophagus,
niet an de kunst, die is zeer middelmatig, maar om
den inhoud van de darneheft, welke den onvraagzaam

Capitol Museum

Nasi 73. Catal p 58 Roche II. 29.

bestemming van het menselijke levens, volgens de
Neoplatonische begrippen voorstelt. Men zou denken
heeft hier zeer veel mede op, en werkelijk ligt er een
diepen zin in deze voorstelling.

In deze zaal zijn veel borstbeelden nauw ontbode,
waaronder zeer fraaie.

Stansaal degl' Imperatori. Deze verzameling is
ten uiterste belangrijk, men ziet er de verscheiden-
heid der gelaatstrekken, der kapuel, van de keizers
In Julius Caesar is de krijgsman, in de volgende zijn
reeds de vorsten, koningen, de knaacht, de wreedheid,
by latere vooral de zwakheid, de ruwheid, de bar-
baarsheid by eenigen, die niet Romeinen waren;
dit alles laat zich op deze hande afbeeldzels van
mannen, die zoo veel invloed op het lot der mensche-
ghad hebben, en zoo zelden te gelukkig gemaakt
hebben. Deze gedachte heeft iets zeer bedroevend,
als men de reijen derer keizers voorby gaat; zy wa-
ren menschen, zoo als wy, en wie is verrekend in
hunne plaats beter te zullen handelen. Zy hebben
allen, wanneer ze het geluk der anderen verwaartelen,
gezeend, het hunne te beoordeelen, en zy hebben allen
daarin gedwaald. Vertrouwend is het op eenigen
altrons de oogen te kunnen slaan, welke het mensche-
lyk geslacht hebben eer aangedaan en die geluk
vondom zich veropreind hebben. Maar de kunst
is deze verzameling ook zeer belangrijk; men
ziet hoe ze men het etnondig klapske, tot het
versterde en gemaniorde vervallen is, vervolgt

Capital Museum.

25 d 26 juni. Rome.
aan handen zwakker geworden is, en op het laatste
alleen nog ruwe, grove afbeeldsel, geleerd heeft,
maar zelfs de evenredigheden niet meer juist waren.
Onder de barbaars van de munten troef my dat van
Ludimion slapende naast zynen hond. Cat. p 58 no 7.
In het midden der zaal niet men het beeld van Agri-
ppina, de vrouw van Germanicus en moeder van Cali-
gula, zittende voorgesteld. Dit beeld vindt men bit-
tyl, herhaald en in vele portretten van vrouwen,
door Canova's en anderen heeft men deze stelling
tot model genomen. Cat. p 59.

Ik heb in deze verzameling en ook elders my
verwonderd, dat Tiberius en ook Caligula, welke
zoo ongunstig in de geschiedenis bekend zyn, gene
keerde gelaatstrekken hebben.

heppalina, de beruchte vrouw van Claudius, is,
volgens haar portretbeeld eene mooge, wellustige
vrouw. Cat p 60. no 11.

Titus heeft een zwak, onbeduidend gelaat, gauch
anders zou men verwachten zonde. Cat p 61. no 20.

Trajanus heeft hier, en nog meer in een ander
beeld in de Galleria Cat p 57 no 73. en doorgaans,
welk een laag voorhoofd, dat men niet zonde ver-
maeden, dat dit het gelaat van een man van
verstand en karakter zy. Cat. p 60. no 25.

Het Hadrianus hangen ze aan banden te dragen.
Marcus Aurelius in twee leeftyden. Cat p 62 no 35 36.
Dit zyn zeer mooge portretbeelden in de Galleria Cat. p 43
no 1. is een ander dat meel zeer goed is. De afbeeld.

Capital Museum.

Vari 75. Catal. p 68.

dingen van deren Keizer komen zeer dikwijls voor, hij heeft, dankt my, van al de Keizers, het gunstigste gelaat.

Julia Pia, tweede vrouw van Septimius Severus, Cat. p. 64 no. 50. Deze heeft een beneegbaar kapsel; ziedanig ik my hoornen meer anderen, zoo al een te veel en genies te hebben. Dit was om de vrees derlykheid der mode, wanneer een nieuwe manier van het haar te kappen ontstond, lieten de vrouwen hun standbeeld daarvan veranderen. Het is opmerkelyk, dat deze verandering juist begon, toen men in de wys van het hoofd te versieren en het haar op te maken van de natuur en de goeden smaak is afgeweken.

Caracalla. Cat. p. 64 no. 51. Hier en in de menigvuldige beelden van deren Keizer, die ik elders gezien heb, is het wreed, laaghartig karakter van deren booswicht in volle kracht op het gelaat te lezen.

Julianus Apostata. Cat. p. 67 no. 75. Het gelaat van deren Keizer is verstandig, niet ongunstig, maar gemeen, zonder adel. Ook is de kunst zeer zekker vernallen, en zyn bustbeeld slecht gemaakt.

De verzameling hande nog veel regten en vollen, diegenen zyn, vele schone en belangrijke beelden der Keizers vindt men in dit Museum en dat van het Vaticaan verspreid.

Stanza de' Filosofi. Onder de basreliefs van de muuren maakte ik op: De dood van Melaager. Cat. p. 68. B.

Capitool - hederum

20 Hagen IX 63 and.

Alcibiades is een mooi knachtig hooft. Cat p 72. 207.

La pieta militare, maar een dode naar de grappelans
verdragen wordt. Cat p 70. F.

Een Faunus met drie vrouwen. Cat p 70 H.

Het brante beeld van een janzeling is zeer lief. Cat
p 71. and. -

Onder de boortbeelden merkte ik op: Virgilius. Cat
p 72 n^o 1. - een mooi ympehand gericht.

Loenates. Cat p 72 n^o 4-6. Het bekende wonder-
lijke gezicht van deren wysgeer.

Seneca de wysgeer, als altyd strouf en bouker,
met zeer nerveusvloosd kapsel. Cat. p 73. n^o 10.

Plato, daarentegen, zo als ik ken. tot naytue al.
tyd 'ie, met net gekamde haren, verward met een
band, en zorgvuldig opgemaakte baard, byna
al te veel voor een wysgeer. Doch zegt Van (Hibbly)
dat dit geen boortbeelden van Plato maar van
Bacchus zyn. In Napels heb ik toch dergelyke hoofden
van brans ook voor Platos gezien. Catal p 73. n^o 11-18.

Een mooie kop is A. Persens. Cat. p 75 n^o 35. Zoo is
ook Euripides. Catal p. 75. n^o 41-43.

Een der beelden van Homerus is ontsteekend schoon.
Catal p 75 n^o 44-48.

Drie belangrijke vrouwen: Aspasia, Sappho en
Cleopatra. Cat. p 76 n^o 48, 49, 51. De eerste is de
mooiste en heeft de beste physionomie.

Trag merkte ik op Aristoteles, euvondig maar diep
denkend, Cat p 77. n^o 66, Julianus, die my benentigde
in hetgeen ik hierboven van hem zeide. Cat. p 78. n^o 72, 73.

Capital Museum.

Var 76. Catal p 77.

2d Page 14. 64 m.

Var 78. Catal p 86.

Var 79. Catal 95. Page 14. 68 and.

25 & 26 juni Rome.

en eindelyk Cicero, die een van de beste is; het gelaat heeft vele rimpels, maar veel uitdrukking tevens, veel waardigheid en fyne beschaving. Sommige twyffelen of het Cicero wel zy. Cat. p. 78 no. 74.

Salone. Een jonge Hercules van basalt. - De witte altaar waarop hy staat is ook merkwaardig; maar hier daarop in basrelief de genadedent van Jupiter. Cat. p. 8 no. 3. - Twee whone Amaranen. Cat. p. 82 no. 9 & 10. Isis, Cat. p. 85 no. 26, heeft my byzonder de vallen.

Stanza del Fauno. Hier is het besluit, in brons, dat men gewoonlyk de Ley regia genoemd heeft. -

De Faun van rood marmor is val leen. Cat. p. 88 no. 1 - Een Lariophagus, waarop de fabel van Diana met Endymion afgebeeld staat. Cat. p. 90 no. 13. De Parcae op het dekstuk derer voor spraken juist zoo als nog alle vrouwen in Rome en in gans Italië doen; men is hier in langen tyd niet voornit, gegaan in deze kunst. -

De antekult, die met eene snijf speelt, Een natuurlijk, heraldisch kind. Cat. p. 93. no. 17.

Eene bron Lepalene (Lariophagus) waarop de slag van Thebens tegen de Amaranen afgebeeld is; deze behoort tot de schoonste basreliefs van deze soort, die ik gezien heb. De Amaranen als gevangene, met de handen op den rug gebonden, zyn waarlyk vandaanelyk. Cat. p. 94 no. 18.

Stanza del Gladiatore. Hier zyn louten meesterstukke. De bevaende sterrende Gladiator heeft eene treffende,

Capital Museum.

schrikbarenden vacuïteit: men ziet den man sterven, en
ziet, dat hy ons zyn sterren nadenkt; - hy is niet ge-
dealiseerd.

Zeno. Sommigen twyfelden of deze wyzgeer met dit
beeld is bedoeld. hy dunkte dat de voorstelling die
men niet maakte van het hoofd der Stoïci juis in
dit beeld ontgedenkt is: den man met kracht en moed,
met de moed des krygsmans om aan te vallen en gene-
ren te braveren, maar den waard, om niet het loof
en met zich zelf te kampen, om tegen smart en
nygging standvastig te blyven. Zoo dunkte wy meest
men Zeno voorstellen.

Amor en Psyche zyn een aller liefste groep; de gansche
wereld ongetuende, is dit jonge paar in de valte vrou-
kenheid van het genot, elkander te omhelzen, er is een
aankund in hunne houding en gelaat, die de bevalleg-
heid hanner omarmung vergraot.

Faanus van Praetores is de mooyste voorstelling
die ik van een volgeling van Bacchus gezien heb; de
grootste meester heeft hem gansch geidealiseerd.

Antinoüs is een uitstekend behone jongeling
die door een trek van melancholie nog meer belang-
wecht.

Flora wordt vooral aan de draperie bewonderd.
Venus komt de Medicische zeer naby. Zy is niet zoo
onberispelyk schoon; zy heeft ook roed, met meer karak-
ter dan de kinderlyke eenvoudigheid der andere.
Marcus Brutus, die Caesar heeft angebragt, is een
krachtig hoofd maar op onbuigzame moed te leren.
Juno is vol majesteit.

Alexander is het hoofd van een bloeyenden jongen.

Capitool. Palazzo de Conservatori.

Vasi 82. Recke II 22.

Onder aan de trap zijn ook zittende waard de twee 200.
ande, en goed gemerkte beemmen. van Casalt. Catal.
p 101. no 10211. - Petit-Racel II 193.

Vasi 84 Catal p 102. Hagn. II 56.

Vasi 82.

held, geidealiseerd, als of hy eenen god moest voorstellen.

De Egyptische Antinous is in zyn troost mooi, doch my behagen die styve vormen niet.

Ariadne is een der liefste vrouwenhoofden

Op de plaats naar het Capitool trefken de drie gebouwen, men zyn de merkwaardigste voorwerpen: het uitstekendste uhouwe beeld naar Marcus Aurelius te paard in brons, en de Roma triumpfante van porphyre met marmeren uitendingen. (Cott p 99 no 1 d p 101 no 12.)

In het Palazzo de' Conservatori zyn ook veel de langryke voorwerpen. De order van den Catalogus volgende, komt men eerst in de Protomoteca. Dere bestaat eerst ~~te~~ een paar jaren. Het is een verzameling van barstbeelden, van verdiendtelijke Italianen, te voren stonden ze in het Pantheon. Men vindt er een nauwkeurige byt naar in den Catalogus. Of het beter is dere beelden, tot een afzonderlyke verzameling hier byeen te plaatsen, dan ze in het Pantheon te laten wil ik niet beslissen, te minder zoudt ik dit kunnen doen, daver ik ze niet in het Pantheon gezien heb. Zoo als nu dere Protomoteca is, vind ik het wel van belang de afbeeldelyk naar vele verdiendtelijke mannen te zien, doch de verzameling is te onvolledig, er zyn niet de naarnaamster in elk vak, en vele zyn er die niet verdienden in den zyn te staan. Het getal neemt toch steeds toe; onlangs was er nog de duchke Aldous bygekomen. Keelen zyn door een

Capitolul Palatului de Conservatori

Vazi 84.

Vazi 89

Vazi 90. & 90.

25126 Janus Rome.
lingen, en naar rekening van Genova gemaakt. Er is
by het volk toch ook te weinig nationaliteit om
overt veel belang in zulk een inzigting te kunnen
inboezemen. De regeringen zelve verlangen niet, las
men zich als Italianen tot een natie zal rekenen.

Zoo het een tempel tot vereering van groote meene,
zjn zonde, behoorde ook het lokaal beter te zjn.

In het Portico merkte ik op het groote beeld van Julius
Caesar hetgeen men zegt, dat het eenige is dat men met
rekertheid naar het zjne erkent. Cat. p 131. no 1.

Aan de Scala ziet men een ande kopie van de kolonn
na Vastivata, die naar den eersten opleveringenaar ter 400
de. Consul Dulius opgezigt was. Cat. p 143. no 24.
die is historisch merkwaardig.

Hier zjn in de muur de basreliëfs geplaatst van den
Triumphzug van Marcius Aurelius, welke onder Klaudia
des VII afgebraken is, om den Carlo te verdelgen.

Sala de' Conservatori. Op de muuren zjn de donden der
oude Romeinen in fresco geschilderd, even als of tusschen
hen en de tegenwoordige Conservatori eenige samen-
hang bestond. Het best van dere fresco's hebben
my befallen: de Stroyd der Konarta, en de slag van
Tullus Hostilius tegen de Vejenten. Cat. p 136. Zy zjn
van Arpino.

Verder heb ik van schildergen in dere zalen nog opge-
merkt: Keizige familie, kopie naar het stuk van
Raphael, dat ik in Napels gezien heb. Cat. p 142.

Madonna enz. van Arpino Mucci. Cat. p 147.
Madonna in fresco van Pinturicchio. ibid.

Capitool Gallery van Schilderijen.

Die de Herten op Byron's Child Harold.
Van 92.

Recke II 36.

Van 93. Catal p 141. V D Hagen. II 57.

Eene heilige Cecilia Cat. p. 148.

Onder de beelden zijn opmerkelijk: de wolven van metaal, die zeer oud is, en die velen menen, dat dezelfde is, welke hart naar de samenruering van Catiline door den bliksem getroffen is. Cat. p. 140 no. 1.

De jongeling die den doorn uit den voet haalt, in metaal. Een levendige, natuurlyke voorstelling, die dikwyls herhaald is. Cat. p. 140 no. 3.

hetalen. Borstbeeld van Brutus den onder, weest kracht en een donker gemaed leert men op dit geblas. Cat. p. 141 no. 9.

Medusa - hoofd van Bernini, is een typer. beste stukken. Cat. p. 143 no. 9.

Borstbeeld van Michel Angelo, met het wangwring van koper, door hemzelf vervaardigd. Cat. p. 143 no. 15. kracht en genue ziet men hem aan.

In de muur van een dener zalen zag ik de bevaende Fasti consulares. Zy zijn door den druk bekend gemaakte

Gallery van Schilderjen. Deze is door Benedictus XIV, alleen ten nutte der leerlingen in de Schilderkunz, verzameld; men moet er dus niet verwachten, wat eene Gallery van den Paus, zande kunnen wesen. Het is wonderling dat niet eene gallery, die voor de Schilderjen was het geen de gallerjen van het Vaticaan en het Capitaal naar de Standbeelden zijn, in Rome nooit bestaan heeft. De gallery in het Vaticaan is pas onlangs begonnen, en is doornans nog weening talryk. De zalen, waar de Gallery van het Capitaal is,

Vaticaan Museum.

Faxi 101.

Forsyth 272. Roche II 331. Petit-Ridel II

N. D. Hazen IV 153.

zijn niet zeer goed: vele statken kan men, wegens het
lichte licht, bijna niet zien.

Ik heb er niet veel gezien, dat my uitteekend levall
heeft. Alles wat om eenige rede mynen aandacht getrod
ke heeft, heb ik in den Catalogus geteekend. N^o 38 figl.
La Perruca van Guercino is een uitteekend schoon vrouwe
hoofd, dit zoude men in de tuerenlykheid verlangen te ont
mesten, om er zich zeer van te hechten. Verschouder
Madonna van Bonaventura Garofalo zijn als gewoon
lyf recht lief.

De Dood van Petronilla door Guercino heb ik niet
zoo zeer bewonderd; wat de kleinen betrefft result my
beter het mozaïk in de Petruskerk, het origineel is te
zwaart Cat p 103 no 65.

Myz moeilijker dan van het Capitool, is het my, van
het Vaticaan te spreken. Hier zijn de schatten van
kunst en ontheden zoo groot, dat het niet mogelijk
is van het uitteekendste zelf eenen min of meer nee
keurige melding te maken. De tyd ontbreekt my
en myn dagboek zoude ook onmetig lang worden.
In de werken die ik reeds aangehaald heb, vind ik
naar de herinnering niet veel. Sedert de eerste
in Rome waren, is er veel uit Frankryk terugge
kamen; en bovendien is er in de laatste jaren onder
den verstorvenen Paul zoo veel bygekomen en in de
onder zoo veel veranderd, dat alle vorige opgaven
onwildevande geworden zijn. Een of meer Catalo
guspen zijn er niet, doch de opgave in Paris is zeer
naauwkeuring; De wil ik dus volgen, en moet my

Vaticano. Sagge di Raffaele.

Vasi 541. 516. 518. Becke II 93.

25.2.26 juni Rome.

om eenige reden getrufften kroep, daarin met 133 teekenen.

Van het Paleis en de twee Pauslyke kapellen heb ik reeds 14 mei gesproken, van de Bibliotheek en de verramen-
tingen die daarmede verbonden zyn, 19 juni. Het kon-
ken bevindt zich geheel in hetzelfde, ontruchelyk
groot paleis, en by het eerste intrede van het Museum
staat men niet minder verbassd over de schoonheid, de
pracht, de uitgebreidheid der zalen, dan over het on-
dier aantal voorwerpen van kunst en oudheid welke
zy bevatten.

Het Museum en de bibliotheek staan in drie
verdiepingen van eene afdeeling van het Vaticaan,
Belvedere genaamt; merkelyk is er het intrest be-
lyk schoon. De aangangen (porticus), welke bin-
ten aan dit gebouw zyn, en waaraan de zandsteen
en wanden beschilderd zyn, noemt men Logge
di Raffaele; omdat de Frescos waarmede zy
versierd zyn gedeeltelyk door diesen schilder of
naar zyne teekenen vervaardigd zyn. Men niet
en veel schoon, veel ook is door het wilder en de on-
zeker gansch bedorven. Op de tweede verdieping,
waar eigentlyk het werk van Raphaël zelf is,
bewondert men zeer de voorstelling van de. Padre
eterna, die het licht van de duisternit scheidt. Het
is eene verbarende inspanning naar kracht, doch
naar mijn gevoelen, is die voorstelling zeer onwaar-
dig, het is juist het tegenover gestelde van het ver-
stane in de gebiedenis der schepping: daar zy lichte
en daar was licht? Onder de stukken uit de by..

Vaticaan Museum.

Vasi 542.

Vasi 546. Peter Rudal II 167

By noedex bevoek heb ik gezien, dat ik my nog niet
had; dit stuk is in het Carrisone Chiaramonti.

25 226 Juni Rome.
belske geschiedenis merkte ik op: Het vertrek naar
Loth; - Jacob, die Rachel ontmoet; - Het vonden
van het kind Joseph.

De vier eerste vertrekken die men niet worden
Appartamento Borgia genaamd. In het schilders-
werk aan den valde, door Penturichus (P.S. 1454-1513)
is dikwijls veel uitdrukking. Men ziet hier verschei-
den oude schilderstukken, welke naar de opdelving
van Herculanium en Pompeji eenig waren; het naar
naamste is het raaggevaande 1102de Aldabrandini.
Onder de beelden merkte ik op een spelend kind, dat
schijnt te leven, en een Silenus, die zeer natuurlijk is.

Men komt men in een zeer langen gang Corridore
delle lapidi. Hier is wellicht de grootste verzameling
van opschriften, die bestaat; en allen zijn uitsteekend
goed gevangschikt. Naar hem die onschelden en geschie-
denis wil bestuderen en opheffen, is hier veel te
te vinden; en zelfs naar den bloot menigjarige
is het zeer belangrijk, die menige opschriften van
ouderheidene eeuwen, Griekische en Latijnische,
heidensche en Christelijke, opschriften van aller-
handen aard, doch allen bestemd om iets van de
wonderlijkheid te ontdekken, door te wandelen. Het is
niet mogelijk hier eenige aanteekening daarvan te
handen. In het handboek worden er eenige aangege-
ven nog niet taerlijk op een wandeling grafchrift;
ander afdeling XIX no 483. D. N.

Cornelia

Fucetiae

Cornelia

Vaticana Ansenon.

Vasi 565. Petit. Ruel II. 68.

Vasi 565. 2 567.

Vasi 568

25 & 26 juni Rome.

Hilaritas

lib.

B. M.

hen vande zeggen dat het gemaakt was omver mede te spotten. Het leven en de dood waren by de anderen veel minder ernstige zaken deen by ons, naaral noordlandest.

De ingang der Bibliothek is van het einde, links van deeren gang.

De Bibliothek voorbygaande, bevindt men zich aan den ingang van het Palaeo Chiaramonte, dat is door Pius VII verzaameld. Het bestaat uit een lange gang (Corridore) eene zaal, genaamd Braccio nuovo, en een rei kleine vertrekken, genaamd Linciclo.

Corridore Chiaramonte. Dit bevat een groot aantal onbekende, door Pius VII aangekocht, of onder zijne regering opgedolven. Het voornaamste staat in Piss vermeld; en wat mij daaraan byzonder getroffen heeft heb ik met H. getekend. Het is mij niet mogelijk hier byzonderheden daarvan op te schrijven.

Braccio nuovo. Dit is in 1822 naar het eerst geopend. Het is zoo prachtig, dat men zich vraagt of het al te veel incomplicata van onbekende niet al te schoon en te kost. Daar o. A. heeft hier de voorbeelden der oude Romeinse kunst zoo wel gelyk, dat men zich in den tyd der Romeinse verplaatst vindt, en de beelden tus Sicorvad des scho. de zaal bestend te volgen. Van de beelden de in. richting zeer naauwkeurig. Vele beelden van uitstekende schoonheid vindt men hier. Een zeer mooi soort.

Vaticani Museum

Demosthenes, die neue familie hatler plage
te 24pt.

25 & 26 Jun Rome.

beeld van Commodus. Het schoonste beeld van Andros, dat bestaat; de adel en vrouwelijke waardigheid is hier in het hoogste idealen voorgesteld. De Hyl is het schoonste beeld van deze soort, dat ik gezien heb, mannelijke kracht, in volkomen natuurlijke rust, is hier met majestest uitgebeeld. Een allerliefste Venus Anadiomene. ~~Een schoone Juno~~. Diana, die den slagen der Endimion aanriet. Een groep der drie Grachten, bevalley zoo als zy zyn maeten. Dit zyn de beelden die my by uitstek getroffen hebben, want meninge slecht wil ik hier vermelden.

Emciels o Skales egrius, ed attico. De verzameling van Egyptische ontheden berast dezelfde soort van voorwerpen, die ik elders gezien heb, en onder anderen, zoo my voorkomt nog volle dozen te tweeën.

De Atheensche verzameling berast de afgietzels van de Elgin-Marbles die in het Brittisch Muse^{um} bewaard worden. Het is zeer belangrijk voor de vergelyking der kunst, dat men deze afgietzels in het Vaticaan vindt. Jammer is het dat deze overblyfsel, zoo zeer veel geleden hebben; de kunstkenner zal zich met meer gemak uit de stukken voorstellen, hoe het geheel geweest is; voor my, al ik er lang op staar, vind ik de lynen en formen van zee, zhone en krachtige gedeelten, ook van draperien, ik vaak in myne verbeelding aan te vallen hetgeen ontbreekt; doch nooit kan ik daardoor den indruk ontwaanen, die de beelden, welke ^{ik} aangehouden voor

Vaticaan Museum

Vari 579.

Vari 580 Recke II 350. Hagen IV 156.

Vari 581.

Vari 582. Hagen IV 157

Vari 582. Vd Hagen IV 157 Recke II. 353.

25 & 26 juni Rome.
oogden heb, op my maken. Ik stel my ook niet voor dat
het geen my van de werken van Phidias aan het Par-
thenon van, ook gelijk gestaan heeft met Apollo
met Laocoön enz.

Op dit museum van Pius VIII, volgt nu dat van Cle-
mens XIII Clemens XIV en Pius VI, hetgeen den naam
draagt van Museo Pio-Clementino, het bestaat uit een
aantal grotere en kleinere zalen en vertrekken, waar-
van sommigen der aanschouwer verbazen. Ik wil
ze hier alleen vermelden.

Vestibulo quadrato. Hier zijn de monumenten, die
men in de grafplaats der Scipios gevonden heeft. In het
midden staat de beroemde torso van Hercules, de be-
wondering van alle kunst- en liefhebbers. Een frag-
ment van een uitstekend bevalig vrouwenbeeld, in
zittende houding treft ook byna alle neuzen.

Vestibulo rotondo.

Camerata del Meleagro. Schoonheid leeft in het hel-
der witte beeld waar na dit vertrek genaemd wordt.
Zonderling dat de kunstenaar die een zoo volmaakte
menschelyke gestalte konde daarstellen, niet in staat
was eene kleine trapene op den ^{linkerb} rechter arm gaed te
maken; die is wonderlyk stoff.

Portico del Cortile. Eene opene plaats met om-
gangen, in de vier hoeken kleine vertrekken, in
het midden eene fontein. Dit is als het heiligdom
van + Anselmus. Hier staat de Apollo, de Laocoön,
ook de voogenaemde Antonius. — Ik had deze beelden

25. 26 Juni Rome.

needs in Pansy gezien, doch dit was reeds vele jaren geleden,
en met genoegen ondervind ik, dat de vatbaarheid
om het schone en verhevene in voorwerpen van kunst
te gevoelen en te genieten niet afsluyt maar steeds toe
neemt; het is als of zich by ons door het zien
van zoo veel schoons en verhevens een gevoel daar
voor ontwikkelt, de ziel opent zich als het ware
om er den indruk van te onttrengen. Toen ik hier
voor het eerst Apollo wederzag heefte ik van
genoegen en eerbied, het was op myne algemeene
wandeling, die eigentlyk bestemd was, om een over-
zicht van lokaal en inrigging te maken, zoo dat
ik my op eens voor dit goddelyke beeld bevond, som-
mer my er op te vernemen. Lang zat ik al in
eene diepende opgetogenheid my in de schoonhe-
den, in de kunstpraktlyken indruk, die de ziel
als oeverstelpen, te verlustigen, zonder my reken-
schap te geven, waarom ik zoo aangenaam
getroffen was. Sedert heb ik nooit weder in het
Museum, ^{gemeest} zonder een geruismen tyd in het kabinet
van Apollo door te brengen; altyd heb ik er nieuw
genot, nieuwe stof voor myne opmerking en na-
denken gevonden, nooit heb ik my verradigd gevoeld
door. Hier vooral is het my duidelyk geworden,
dat er tusschen de hoogste kunst en het gevoel
van 't oneindige een raamme samenhang is.
Dat was een man, die niet een beeld denken durfde

[Faint, illegible handwritten text covering the majority of the page]

[Faint handwritten text visible along the right edge of the page]

25 & 26 juni Rome.

naeren kan, die maect de onsterfelykheid in den haer-
zen gevoeld hebben. By vele scalden, maar byzon-
der by Apollo, wordt men gemaar, dat in het mensche-
lyke ligchaam eene betekenis eene magalykheid van
intormkking is, die men in het dazelykhe leven
geheel niet zoude vermoeden. Ontrent de uitdruk-
king van het gelaat is het gemoet bekend, dat de
niel daar in spreekt, doch de gewoante, om de on-
rige deelen van het ligchaam te bedekken, heeft de
vatbaarheid voor het geen die deelen intormkken
te verstaan, welligt ook hunne intormkking zel-
ver verminderd, dat, behalven eenige algemeene
trekken, daernaan niet meer gedacht wordt. Als
men Apollo ziet, bemerkt men, dat niet alleen het
gelaat, maar het gauske ligchaam spreekt, en
het geen kneemd kliniken mag, dat de onsterfelykheid
in de former van het sterfelyk ligchaam spreekt. Ik
heb my dikwyl hier verlossen in gedachten, die van
dweepery gemen, en toch welligt niet enkel verbeel-
ding ten grond hebben. Wie weet of niet in de gauske
natura en byzonder in den mensch een naemne
samenhang is tuschen het zinnelyke en het onzinn-
lyke, of niet de former van het ligchaam de
intormkking of vermeerdyking zyn van hoogere
typen, die naar een ogenblik, flaan en onvalle-
dig aanschouwelyk gemaakt zyn de, niet ver-
ren gaan met de versterking van het ligchaam.
Het is niet enkel schoon, het is niet de onsterfelykheid.

En is eens een vandenigheid in Apalco, die alle thea-
tralische stellingen tot parade of karikatuur
maakt.

mening naar zekere linnen; het is iets wat zich niet
bestemmen laat, en het geen, naar 'suo iudicio' onze
kennis gevorderd is, wel gevoeld maar niet om-
schreveni wordt, waarin de ziel zich uitdrukt.

Ik herinner mij dat ik in Cicero de Natura Deo,
nu leerende, dat men de goden onder mensche-
lyke gedaanten mocht denken, mij dit bespatte,
lyk voortkwam. Sedert ik de oude beelden gezien
heb, vind ik dit denkbeeld by de Romeinen niet
vneemd. Het is als of de ander gevoeld hebben,
dat het menschehyke ligchaam verthoer wat
om ook het geen lager dan de menschehyke na-
tuur is, uit te drakken. Het is my ook begry-
pelyk hoe de Grieken naar een beeld als Apollo
hebben kunnen nederknielen, en daarin de voor-
stelling van den God die in den Olympus was,
hebben kunnen vinden. De Katholike kerk
is hierin ver beneden den grieken enbient, my
laet de menschen naar ellendige mismaakte fi-
guren, in plaats van goden, knielen.

Er is nu veel over Apollo gezegd, en de afziettel-
zyn nu verpneid, dat ik, behalve den indruk dien hy
op my gemaakt heeft, er niet van behaef aan te
teekenen.

De Laocoon is de sterkste en edelste indrukking van
ligchaamelyke smart; hoe langer men deze groep aanschouwt,

Vaticaan Museum.

Het is toch altijd als of het lyden hulp by een hoger
menschen raekt: de zonden zien naar den neder, datse
naar den hemel.

25 d 26 juni Rome.

het te meer merkt men op, en is men verwonderd hoe alle byzonderheden tot deze indrukking samenwerken. De kunstenaar heeft zijn onderwerp uitgeput.

De voorgenaemde Antonius, die men nu naar het Curius handelt, is in de bracht en daer van de jeugd.

In het derde kabinet staat de Perseus van Canova benevens twee vrustrechters. Er is in het eerste beeld een blykbare navolging van Apollo, zoo als ook het moment vele overeenkomst heeft; doch, als ik er een oordeel over uellen mag, dunkt my dat het slanke het lichte van Apollo in Perseus overdoesen is. Het maakt Apollo tot een god, het is de menselijke lyke form op het hoogste geidealiseerd, maar juist omdat het op het hoogste is, staat het op den rand van niet meer de volmaakte menschenform te zijn. Canova is nog vinder zegaan, en zoo is zijn beeld, met al de schoonheden, die het bezitten mag, te slank, geeft niet meer het denkbeeld van een goddelijke lyken held: het is een te weeten, zwakke jongeling voor Perseus. De vrustrechters vind ik dat de gemene menichlykheid, overdoesen baarstellen. Canova's Hebe is my meer waard dan deze drie te samen.

Van het geen in de aangingen van die Cortile Staat spreek ik niet, want anders was er geen eind aan myne aantekeningen. Eene liggende vrouw op een

IV. 157.

Vari 587, 2. D. Hagen, IV. 160.

Vari 589, Hagen, IV. 161.

Er is veel meer riel in dan gewoonlyk.

Vari 590. 7 D Hagen heeft deze niet van de vorige on-
derzekerden.

Hagen IV 162.

Vari 591, Hagen, IV. 163.

25 d 25 jans Rome.

tercophagus heeft my byzonder getroffen. Het is de
doodslap als de kalimste most val...acht uitge-
drukt. Van de andere stukken gaaf v d Hagen
een vry goed oordeel.

Lala degli animali. Alles is nu deelen, waaraan
der meeste leemden. Een Centaur die een nymph
ontvoert vormt een mooie groep, om de zeer be-
vallige houding waarin de voortellende toneel is
voorzgesteld.

Galleria delle statue. In deze groote zaal hebben
my byzonder getroffen. Het baronite gedeelte van een
Amor, zoo lief als ik my niet herinner elders gezien
te hebben; juist uit dat typerk der kunst, maar de na-
tuur tot ideaal geworden is van der myn v. Kunst tot
te worden. - Zittende Paris, Groep van een Satyr
met eene nymph; - deze twee beschryffe v d Hagen
goed. - Eene schone Amasone, - Adonis gevonden
Paus, zoo men meent, eene oude Copie van die van
Praxitelos. Men ziet deze Godin dikwyls in dezelfde
houding, met eene naar v. Hagen, waarop de kleederen
liggen. Diana met haren hond, zeer bevallig. - Ariad-
ne slapend; deze is een byzonder schoon beeld. v d
Hagen beschryffe het goed.

Stanze de buste. Ik merkte op de buste van Me-
relaus, Antinous, Titus, en eene vrouwelyke Faunus. Men
ziet men ook het schone beeld van der Zittende Ju-
piter, dat zeer bevoorrecht wordt.

Gabinetto. Om alle de schoon stukken welke men hier
aantreft, hebben my byzonder getroffen: Geminades

Natuurhistorisch Museum

Bij het inzien van veel my deze toch eenigzins af.

Recke II. 352.

Vari 594. VO Hagen II. 165. Recke II. 353. 2355.

In den anden moraitulær deser taal, welke toneelvertoning,
gou voorstelt, merke ik op, dat men de roeten der tanselype,
less niet ziet.

Vari 598. VO Hagen IV. 166.

Vari 600. F. D. Hagen IV. 167.

een heerlijk jongeling. Eene allerliefste Venus in het bad, op den rechter hand gezeten, zy behoort tot de schoonste die ik gezien heb. Diana lucifera. Een Faun van een

Sala delle Muse. Onder de busten is my helpmeent, de braynter het liefste, zy heeft een verdichtend gelaat. Onder de borstbeelden heb ik opgemerkt: Zens, Demosthe^{le}net, Appasia, Pericles; zy zijn vooral aan de personen, die ze voorstellen, belangry; zo is ook een zittend beeld van Sapho.

Sala rotunda. Intrekkend whone zaal, in antiken styl gebouwd. Een borstbeeld van Jupiter, vol majestent. — Het grote borstbeeld van Hadrianus in zyn Mausoleum gevonden. Een groot standbeeld van Antoninus Pius. — Twee andere colossale borstbeelden het eene Oceanus, het andere Jupiter Serapis genaemd. Twee Junos: Lucina en Loppita, beiden een veruillend karakter zeer schoon uitdrukkeude.

Sala a Croce Greca. De deur tusschen deze en de vorige zaal is van de hoogste praelt, in majestueusen styl gebouwd, in de aangehaalde merken wordt zy goed bewaard. Een standbeeld van Augustus, het eenige dat nimmer zyn hoofd verlossen heeft. De doordruiken van porphy, waarin de heilige Helena en de heilige Constantia zyn begravene graveest. De overblyfsel, van de eerste zyn er nog in. Deze onveruillend grote kille hebben voor de kunst niet grote waarde; wat my betrefte, voor de heilichheid ook niet. Men kon ze zeer wel hier mispen. En is hier eene andere copie van de Venus van Praxitelet; en eene zeer lieve zittende Muse.

Naturalis Museum

Van 603. V. D. Hagen IV. 144.

Van 604. V. D. Hagen IV. 169.

Van 605. V. D. Hagen IV. 171.

Van 606.

Men komt nu aan de hoofdtrep van het Museum, welke even als dit ganse gebouw als, wesk der architectuur, bevoorrecht is, zy is daarenboven zelfs met antiken versierd. De trap opgaan de komt men aan de

Sala della Bega, voogetaemd naar een ouden marmeren wegen, die zeer merkwaardig is, om zich te kunnen voorstellen, hoe de wegens des ouden waeren. Een beeld met een grooten baard, waarop Sardanapalus staat, wordt door een gebaarden Bacchus gehouden, en is een der schoonste voorstellingen van dien God. Een jonge naakte Bacchus. Alcibiades als een naakte held voorgesteld. Twee discabuli (zie v.d. Hagen.)

Galleria detta de' Candelabri. Eigentlyk zyn dit drie zeer lange gangen, waaraan de eerste ontrent 125 paper lang is, de tweede nazegenog even zoveel. In beiden staan eenige menigte beelden en andere antiken, die wel doorgaans niet de hooge waarde hebben van de vorige, doch waaronder toch veel de langryks is. Vasi zegt er zeer weinig van, doch v. d. Hagen noemt veel voorname stukken op, en ik wil my tot deren verwyzen, om niet al te lang te worden. Op dese twee gangen volgt nog eene derde van 100 paper lengte, welke met landkaarten versierd zyn. Dese landkaarten stellen strecken van Italië voor en zyn, naar den tyd waarin zy gemaakt zyn, zeer nauwkenrig; 'tas ik meer het bezien den 4^{de} eeuw. Men komt men aan de voogetaemde Camera degli aratri, waar tuzzen behangzels zyn

Vaticana Camera di Raffaello.

Vasi 606

p 280 -

II 734.

II 157

Vasi 606. 72 Hagen II 176.

25226 juni Rome.

naar de cartoons van Raphael gemaakt. Zy zijn meest uit fabrieken van Vlaanderen, waar in dien tyd deze kunst het eerste gevoerd was. Na komt men in de

Cemere di Raffaello, dat zijn eenige zalen waaraan onder Paus Julius II, de wanden gedeeltelyk door Raphael zelve, en na zijn dood, gedeeltelyk na zyne tekeningen door anderen afgeschilderd zijn. Darestat, heb ik wellicht het hoogste dat de schilderkunst ooit heeft voortgebracht. Ik heb meermalen in bewondering naar deselver gestaan, en heb getracht niet alleen het geheel maar ook de bijzonderheden wel te zien, en te genieten. Het vande mij te lang zijn hier van deze ryke voorstellingen omstandigz melding te maken, en ik vinde dat alles zoo omstandig en nauwkeurig beschreeven is, dat ik er niets by te vaegen heb. Fovryth heeft eenige goede aanmerkingen; heervan Recke eveneens; zy merkt met vatte recht op, dat de school van Ache, al de triumph des kunst is, omdat daar de uitdrukking treffend is, vander des heilige gemaeld, hernezingen worden voongesteld; Petit-Radell geeft vry omstandige en nauwkeurigz beschryvingen en vaorigten; ook is het handboek van Kasi zeer juist. -

De kapel van Nicolaus V, welke door Angelico de Fiesole met de liden van den heiligen Laurentius, en van den heiligen Stephanus beschilderd, heb ik ook gezien.

Koninkrijke Verzameling van Schilderijen.

Vari 619.

25126 juni Rome.

Eene gansch nieuw aangelegde verzameling is die van Schilderijen in het Vaticaan, zy is meest saangeiteld uit meesterstukken, die in 1815 uit Frankryk terug gekomen zyn, en die de Paus, in plaats van te weder in de kerken te doen plaatsen, hier verzameld heeft.

In het eerste vertrek zyn eenige oude stukken. Het leven van Nicolaus van Bari, door Giovanni Angelo dei Fiesole (Fl. sch. 1387-1455)

Eene Pietà van Mantegna (Lomb. sch. 1430-1505)

Madonna col Bambino van Garofalo (R. S. 1481-1559)

Eenige stukken van Perugino en van zynen onsterfelyken leerling Raphael: de Theologieke lezing van Fede Speranza e Carità en nog drie anderen, allen van zyn eerste werk.

Er is in al deze stukken veel indrukking, het zyn belangrijke proeven van de eerste ontwikkeling der kunst.

In het tweede vertrek is de beroemde Transfiguratie van Raphael. Over dit stuk is zoo veel geschreven, dat ik er hier wel niets van behoeft aan te nemen. De schilder heeft op dit stuk, tegen de orden des tyts aan, te gelyk de herkeering op den berg en den beretenen op den voorgrond voorgesteld.

In dit geheel en in de byzonderheden is veel de wonderenswaardig, zoo dat men dit stuk als het eerste dat bestaat aanriet. Er zyn by Jesus twee profeten en drie apostelen. By den beretenen zyn zyne moeder, vader en zuster, benevens nog vijf andere monniken en de negen andere apostelen. Men zegt dat

Vaticaan Verzameling van Schilderijen.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

11
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

25126 juni Rome.

in de maeder Raphael het portret van de Farnarina
na gemaakt heeft. Zy was eerst ganzsch naakt,
doch Giulio Romano heeft haar een kleed aan
geschilderd. Indien dit werkelijk het portret des
Farnarina was, zonde dat een Barberini gansch
onecht zyn, want er is niets gelijchheid tuschen de
twee; het eerste is blond en het tweede bruin.
Deze maeder en de andere familie zyn op het
hoogste met den jongeling begaen; zy vragen
de apostelen, om hem te genezen; doch deze wezen
op Jesus, zonder wiens hulp zy zulk een groot wer-
der niet vermogen te daen. Er is in dit geensche
toneel onbeschrijfelyk veel leven en uitdrukking.
Op den berg is Jesus met Mozes en Elias in de
lucht zwaande en de apostelen ter aarde gewor-
pen voorgesteld. Hoe zees ik de kunst bewondere,
kan ik toch niet zeggen, dat op my dit stuk des
diepsten indruk gemaakt heeft. De vereeniging
der twee gebaarten is te onwaarschynlyk; -
het is tegen alle perspectief dat men van beneden
de verheerlyking zoe duidelyk zien zonde; - tege-
lyk maakt de afstand dat Jesus met groot genoege
is, om al den adel en goddelyke uitdrukking te
vertonen die men hem in dit ogenblik denken
moet. De compositie, en de byzonderheden evenue

Vatician Collection van Schilderijen.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Zijn van de laagste kunst: de belangstelling der omstanders in den ongelukkigen jongeling is zeer aardschijnlijk haargesteld.

De communiere di S. Cavalano van Domenichino is een zeer natuurlyke voorstelling: met niet den afgepynden heermist sterren, en zyne blikkende ogen naar het laatste ter hemel slaan. De man en zyn treuring angstig lezen heeft my toch nooit veel belangingebaarend; medelyden kwam ik hebbe, met den man die zich alle genot van het leven meent te moeten wegeven, om na des dood gelukkig te zijn; maar verdienstelyk achttingwaardig is my zulk een man niet, verduidelijk vind ik zyn leven geenszins, hy was voor niemand nuttig, het was zyn toekomstig geluk, dat hy meente te verzekeren.

Ik behaef de overige stukken niet op te noemen, in Vasi staan ze naauwkeurig vermeld; er zyn geen minder moeite. Zeer lieflyk my de opstanding door Perugino, de hemelvaart en kroning van Maria door Raphael en zyne leerlingen. Het is vanderling dat men hierop Tivoli in het nabijheid ziet. Eene Venus van Guercino, nu staet in Vasi als Magdalena van Tiziano, zy is zeer mooi. Dit stuk is van fresco op doek gebracht.

Michelina de Pefano, deze heilige bedevaartganger is recht lief, de godvrucht leest men op haar aangezigt. De Madonna van Faligno door Raphael is een heerlyk stuk: Maria met het kind Jesus op den schoot niet uit den hemel neder naar de geknielde heiligen, het kind en de moeder zyn idealen van schoonheid en adel.

Gallery in het Palazzo Borghese.

Nu 308. Hecke II 132.

25126 juni Rome.

En nu nog gallerijen welke ik herhaalde reizen bezocht heb, dat waaraan ik in mijn dagboek nu niet heb opgeschreven; ik wil er hier medeling van maken

Gallerij in het Palazzo Borghese. Ik merkte hier op, in de 1^e kamer: behalven de stukken, die ik met N. heb getekend, eene Statterina van de School van Raphael.

In de 2^e kamer is het beroemde stuk van Domenichino: de jagt van Diana; - er is veel lezen, en veel bevaligheid in de figuren; ook behaart dit stuk tot die welke zeer huypen van hebben dan het schone en bevalige te verwonderen, en dit vindt ik in de kunstenaar volkomen gelukt.

In de afneming van het kroms van Gaudenzio is de draefheid by de omstanders op zeer vernullende wyze en trich by allen natuurlijk uitgedrukt.

Behalven de stukken die van opnaemt, merkte ik nog op hadama van Pomarancio; - Heilige fa. milis van Domenico Polico leerling van Andrea del Sarto. Van denzelfden is nog een fraai stuk no. 1 in de 5^e kamer. Hier staat ook de Pancophagus die, van men zegt de ont van No. Drissius berast en in 1790 hersteld is gevonden is.

In de 3^e kamer, het portret van Raphael, toen hij 14 jaar oud was, door hemzelf geschilderd. Dit is allerleijf, de jongeling is vol vrom en schoonheid. Een stuk van Lavinia Fontana, leerling van Michel Angelo voorstellende Jesus, die slaapt en door rondom hem, na, Joseph, Elizabeth en Johannes. Een zeer mooi

Gallery in the Palazzo Borghese.

toneel.

In de 4^e kamer zijn twee stukken, die ik niet genoeg
 bewonderen kan: de afpussing van het komo door
 Raphael, een groot schilderij in zyne tweede manier.
 Het oogenblik is dat waarop men het lyk wegbraagt;
 het is als of men werkelijc zulk by deze treuring gebou-
 tenis bevond. — Het ander is de Sibilla Romana
 van Domenichino; op dit scone gelaet is eenre me-
 kerene ziel in hoge „Begeestering“ uitgebruikt; het is
 een der beste idealen van een vrouweelijc gelaet.
 In deze kamer is ook het besaet van Elisabeth van
 Rubens, een mooi schilderij inde. het maect voor-
 stellen twee gewone Vlaamsche vrouwen, die zulk
 ontmaecten, maar als men het naast de Sibilla
 ziet, bemerkt men hoe het Rubens van het verheve-
 idealen verwijderd is. Ik merkte hier nog op
 een mooi Christus kruis van Paris Bordone; —
 hadbalena van Lavin: Fontana; — landschap
 van Francesco Balagnese.

In de 6^e kamer: Penus van Guido Reni.

In de 9^e kamer: De verloven raon van Teriano is
 eenre der goede voorstellingen van het toneel, waar-
 by by zynen vader terugkeert, hetgeen ons menig-
 vuldij herhaald is. Het portret van Caesar Bor-
 gia door Raphael is treffend schoon, de gansche
 ziel is er in uitgebruikt men ziet den man leere
 en denken. L'Amor Divino e profano van Ti-
 tiano is een der beroemde stukken van deze. Sch-
 der, en is ook werkelijc zeer schoon, doch hetzelve
 heeft het eigentlijc niet; het is niet anders dan

Villa Bonghese.

Vasi 266. Rechte II 122.

Man. wie die Bemalung in her. von Rechte.

25. 26 June Rome.

twee mooye vrouwen, de eene gekleed, de andere
naakt, aan den rand eener put gezeten. —

In het laatste vertrek merkte ik nog op, behal-
ven hetgeen ik in No. 1 heb aengetekend: Heilige
familie van Garofalo; — Madonna van Fran-
cesco Francini; — 2 Madonna van Carlo Dolce.

Het heerlyke Paleis, waarin deze schatten van kunst
besat zyn, is onbewoond, de Prins is altyd in Flo-
rence en de Princes, zuster van Napoleon (Pauli-
na) bewoont een ander paleis.

Aermaal heb ik ook bezocht de Villa Bor-
ghese die eveneens onbewoond is. Zy wordt
nauwel in den winter veel bezocht, om deet ze
wooby de stad is, en met heerlyk, altyd groen, gebouwen
te beplant: in den zomer is er de lucht zeer lekker.
Hier plagt eene der schoonste verzamelingen van
oudheden te zyn, doch de prins heeft ze aan Napo-
leon verkocht, en nu zyn ze in het museum te
Parys: alles is nog in de staat van verwasting
waarin het wegzomen der beelden de zalen ge-
bragt heeft. In den muur van het voorportaal
is nog een beeld voorstellende Horatius Cocle,
welke met zyn paard van de brug springt. Twee
beelden zyn er van Bernini: David; — en Apollo
met Daphne, beide zyn niet zonder waarde.
In de baveunertrekken zag ik eenige fraaye land-
schappen van Kalkert veel van Orizonte, een
stuk met beesten van Potter, eene Venus Gagnevat.

Palazzo Farnese

Vasi 471. Becke II 173.

25226 jan Rome.

Het Palazzo Farnese heeft mij als gebouwen het best be-
vallen van alle de paleizen, die ik in Rome gezien heb.
De standbeelden, welke heer plagten, te zyn, heeft men
naar Napels vervoerd. In de omgaven beneden ston-
ten de groote witmarmere doofheit van Caecilia
Metella. De vroeëndeelingen beraken dit paleis voor-
al om het fresco- en schildermest van Annibale Caracci
in de groote zaal. Het stelt alle geschiedenissen uit
de Mythologie voor, welke in Italië naauwkeurig
worden opgegeven. Men kan de kunst niet genoeg
bewonderen, de schone vormen, het leven in de
figuren, de kleuren, dit is alles boven allen lof.
Doch voor het aangename van den indruk heeft
mij deze zaal geen zoo hoge waarde. Zy is overla-
den met grote en kleine stukken, de voorstellingen
zyn ons vreemd aan onze denkbeelden, zoo bin-
ten den kring der menschelyke natuur, derwyls zoo
hand of onedel, dat ik er weinig by voelen of den-
ken kan. De anderen zelf, geloof ik, zouden zulk
eene voorstelling van hunne fabelen niet be-
wonderd hebben, en voor ons vind ik het een ve-
keerde smaak, het is de kunst verspillen om
beelden daar te stellen, die niet spreken tot onze
ziel. In deze soort is de Galatea en Psyche
in de Farnesine byna het enige wat mij aan-
genaam getroffen heeft; de laatste vooral is
eene pastiche daeruitelling van iets wat aan ons
niet vreemd is, de liefde van Fucci zergdige
wilt den tegenwoord in hunne liefde, en hun

Palazzo Spada.

Vasi 474. 20 Rache II 195

2526 Juni Rome.

geluk in de uitkomst; Doch de schilderingen van A. Caracci hangen niet saam, zyn te verward, er is te veel) ⁱⁿ dat onse gezellen vreemd is; - het ligt mo- gelyk aan my, maar met hooge bewondering der kunst, die reeds by den eersten aanblyk treft, liet dese raad my onbevredigd; ik nam er niet die herinneringen van mede, welke my van ande- r voortbrengels der kunst zoo dierbaar zyn.

In het Palazzo Spada heb ik de gallery van schilde- ryen niet kunnen zien, dewyl die afgenomen was, om eene nieuwe rangschikking te bekomen. Ik zag er het beeld van Pompejus aan welks voet men zegt, dat Caesar verward is, het is zeer groot, maar niet uitstekend schoon. Ik zag hier ook de kleine ruilengang welke door smalle en lager toe te lo- pen veel langer schynt dan hy is; en welke Berni ni op de trap van het Vaticaan gevolgd heeft; les is eene aardigheid die my toch dunkt, dat benedende waardigheid van een groot gebouw is. Ook moet de trap die by het opgaan grooter en langer tokynt, dan zy is, by 1 opgaan kleiner en smaller voorke- men dan ze is; de werking valdact dus maar aan eene zyde.

In dit paleis was alle, morgen en dondig; geen Sun- gerhuis in Holland ziet er zoo uit als de woningen der Romeinsche prinzen.

Ik wil hier nog eenige aantekeningen maken van punten die ik opgemerkt en vernomen heb, en die ik in myn dagboek zag niet heb opgeschreeven. Het is my

Regering

Wat ik niet onverschuld mag laten of in de strafop-
fening de wezenaamde *Via economica*, die bestaat daarin
in, dat de Paus zonder eenig regterlijk ondersoek een
bepaalde straf oplegt. Dit staat gelijk met de letters
de eukhet anker het vroeger bestaan in Frankryk.
Het is geheel niet geldzaam dat deze *Via economica*
wordt aangenomen. Terwyl ik in Rome was, werd een jonge
mens, behorende tot de *Guardia nobile*, betrapt met
eene getrouwde vrouw. Waartehylyk had hy af zyne
priester beledigd; alant de wet werd in al hare streng-
heid toegepast: zy werd naar het tucht huis van Sankti-
chele verwesen voor vyf jaren, en hy naar eene korte ge-
vangenis naar het fort Sankt Angelo; - doch de Paus
verstoand over het tederlyk georag des jonge liebes, en
mer bymacht, veranderde elegendankelyk het nomnis en
gaf level om den jongen misdadiger zes jaren aan de gal-
lepen te *Civita vecchia* te plaatsen; eene zwaarbare straf
van de woondenaam te kempt valt. Dit was de *Via eccl-
conomica*. Toen de levite huusheid vanden Paus anders
knam het gemone middel, protectie van priesters, tuf-
schen beide, en de jonge *Guardia nobile* werd... ontelagen

25 & 26 juni Rome.

tuelligt van eenig belang te niet te vergeten, en daartoe is het nodig my niet enkel op het gehengen te verlaten. De onder waarin ik deze aantekeningen maak is my onoverkillig.

Van de regeringsform heb ik niet veel kunnen vernemen; zy is volkomen willekeurig, in geen opzigt ne, men de onderdanen deel aan metzering. In het "statu proprio" van 8 juli heb niet men eengarig de wyze van het bestien, ook eene statistieke verdeling van het land. Van wetbuchen is nog niets verukenen dan een voor burgerlyke rechtopleging, dat ik my ook heb aangezeker. Alle rechtopleging is weder ghehem.

Het Jus Canonicum en Jus Romanum, beneven de me nigvaldige besluten der Pausen maken het recht uit. Alle posten van belang, ook de rechtlyke worden door geesteliken beheerd.

Er is een Meed in het ooglopende tegenpraak tusschen de strengheid der wetten en vooruhschriften en de straffe losheid van ten die misdoen; Dit hangt alle van de wheromingen af: zonder protectie worden geringe overtredingen, dikwylt onoverkillige daden, ongehoord streng gestraft; met protectie blyven de skandelykste misdaden, zonder andersack, en dese protectie is altyd by de priesters. Kunnne magt d'angehoord: de "Cavato" kan elk een in zyne wyf willekeurig in gerangensd doen plaatsen, zonder rekenwchap, daren van te genes; het woort verandersted, dat hy er altyd genoegeame aanslanding toe heeft. Een jonge Cavato had aan den heer v.B. die in zyn wyf woont, gezegd, dat hy outsted was genceert toen hy genes had hoo veel magt

Regering. Regeering.

Het is veldnaam, zegt men, dat vreeddelingen in Rome worden aangevallen. Wanneer het geschiedt blyft het eveneens ongestraft. Rein een jaar geleden, stond een arme Duitcher op straat te kyken naar twee meijge, die in huis waren. De vader, welke meende, dat de Duitcher de eer zynner dochter belaaide, kwam op eens op hem af, en gaf hem met een mes een steek in den buik, waaraan hy in levensgevaar is gemeest. Deze man, zegt men my, is geheel niet vernulfd. In den afgelopen winter kreeg een Engelschman verschil met een zadelmaker. Deze vond zies beleedigd en viel op den Engelschman aan, doch werd teruggelohouden door een vriend van den aangevallene, met name Bacon, welke geheel vreedzaam het verschil was gebleven. De knecht van den zadelmaker, dit vriende, schoot toe en gaf den heer Bacon een geweldige steek, waaraan dese sedert bedlegerig is, en denkelijk nog sterven zal. De schulldige keeft, als gewoonlyk, Rome verlaten; en thans, zegt men, dat hy in Rome cappuciner. monnik gevonden is; dit maakte hem van alle vernulging vry.

hem was onverschonden.

Elkeen moet met Paschen beegten en communiceeren; die het bang, daartoe niet interesse, wordt vervolgen, en endelyk met de galleyen gestraft.

In Rome waar de onkuischheid haren zetel heeft, zyn de strengste bepalingen daartegen, en het is by, vander de langheid van zedarmes en andere politie beambten, om hiervantrent alle, op te sporen; even, wel niet om de straffen toe te passen, maar om geld af te persen van de overtreders; de geestelijken zyn in dit punt vooral boven de cult. In het kerkhuis San Michele worden de onkuische vrouwen, opgesloten, en, zoo men my zegt, is dit veel meer de straf van te veel bang van te eueing kuisheid: het zyn zeer dikwylt zulke vrouwen die priesters hebben afgesweven, wel ke men hier plaatst; zoudanz dat elke vrouw, die in deren met gannst onberispelyk is, het hart niet heeft een priester meerstand te bieden; en samtyds geheel onberispelyke zelfs op die wys gestraft worden; hiervan verhaalt men zich zekere anekdotes; - Die niet priesters leven, mogen alle doen. Een genal moet ik hier als voorbeeld opvoekenen; het is my van verscheiden menschen verhaald. Een priester maakte voor een paar jaeren, het hof van een vrouw wier man hem als vriend in huis ontving; de vrouw, die niet van hem kunde beroyd worden, deed de het haren man misde, en dergo naam de gelegenheid waar om zich van de waarheid te versche.

Regering. Rechtspleging.

Men heeft mij ook eene zandruinge geschiedenis van
Monsignore Mauticelli met een der Zwitsers ver-
haald. -

Tein interverte veldraam wordt een doordromus ten uit-
voer gebracht. Door deze ongepaste barmhartigheid tegen
schuldigen worden vele onschuldigen slachtoffers; want
eerst na herhaalde moorden met verzwanevende om-
standigheden besluit men om een voorbeeld te stellen,
en dan berekent men nog door verkeerde vertaling
van bekering en absolute van zand, alle knaak-
die dat voorbeeld zand kunnen hebben. In tegen-
deel, zegt zich de boordvoener en het volk, dat het
engste met op de misdraad te vieren if bestaat in de
doed met de zekerheid van naar het paradijs te gaan,
dit hebben de beste menschen niet eens zeker, en die
wordt de veranderinge meer een waarneming van be-
langstelling in wiens plaats; men zich zand willen
besinden, den een waarneming van afschrik. Zie
Her. Reike II. 362 Eenigen tyd geleden was er een
die tot het laatste toe zich niet wilde bekennen en die-
ten; men was daarmede zeer verlegen; de valtrekking
van't wannis werd naar een tot een uitgepleed; einde-
lyk hield men hem brandende tootien aan het lyfe
onder het omgezigt, om hem een voorsmaak van de
helische pyren te geven; afgemas en ledmelmd door
dese knellingen bezaf hem de kracht om te overstaan.

25 & 26 juni Rome.

new. Den nieuwen Tortuffe detnaps hebbende, na
by zulk de vryheid kwam int het huis te slaan. Wie
was nu de schuldfige party? Aan een vrouw mede,
met geweld geschieden, zy naar een klooster en
by naar de galleyen gezonden; de priester, om het
opzien te vermijden, verplaatst. -

Hoofdelnaar worden zelden, dreven wat meer ge-
straft; in de mening van het volk zyn de laatste
niet meer veracht; eene moord naemen ze daver,
yaant, „una disgrazia“ (een ongeluk). Zoo eene
moord gestraft wordt, is het altoos zeer zacht. Eene
moord tegen een geestelyke wordt altoos gemiddelyk ge-
straft; een geestelyke, die misdadig, loopt byna altoos vry,
wordt altoos nooit in 't openbaar gestraft.

De heer J. heeft my een vanderling gemaal verhaald, dat
hy nuot een paar jaar had bygewoond. In Turyn zyn
de hoerde hy op een morgen zeggen, dat de schakema-
ker zyn vrouw had doodgestoken; - en, zende men, zy
was „zulk eene goede vrouw“ dit was in het eerste oogen-
blik van medelyden met de vermoorde. De man
was, zonder zulk te bedenken, naar de kerk gegaan. In
de kerken is men nog altoos vry; doch de justitie kan
van de geestelyken verloop bekomen, om een misdadig
diger uit de kerk te doen halen; intusphen heeft dese
dan altoos de tyd om weg te komen, of naar eens om
dese kerk te gaan, maar mede nieuw verloop moet
gevoerd worden; vooral omdert het volk altoos van
de schuldfigen gezind is. Terwyl nu de schakemaker

Regering. Regeering.

Men zegt dat hy gebiegt heeft, en men maakt aan
het volk bekend, dat hem zyne zonden ^(wonden) vergeven
en hy behouden was. Welke onzin! Men hangt
de stukken van de ter dood gebragten aan gal,
zou lang de wegen.

252 26 Juni Rome

in de kerk zat bekend de gereschepen om de vrouw te over-
druaken, en s'avond vernam men reeds, dat de vrouw
niet dood, en zelfs niet hopeloos was, en beglykt begon,
na de menschen te zeggen, dat de schaemmaker niet zoo
schuldig was, en hy door zyne moeder opgevat was ge-
weest. Den volgende morgen was de schaemmaker
uit de eerste kerk naar een andere gegaan, en om
zoo tyd te verzuimen, was hy er buiten tegenaan
gaan zitten, had zich zyn geneedukap luttel broengeve,
tot op die wyf schaemte te maken; zyne kennisper kwa-
men hem beruaken, en zoo zat hy nu in veiligheid ten
aanvanc der gausche Staat. Lenge goudarmes, die niet
gaarne de premie van iemand gearvesteerd te hebben
wilde missen, hadden zich in den loop van een dag verkleed
en veruakalen. Op het agpublick dat de schaemmaker
opstond, om eenig geneedukap te zeggen, waken hy
toe, en namen hem, eer hy weder tegen de heilige muren
der kerk zat, gevangen. Hy meende men dat hy
aan de justitie woude worden overgegeven, doch
geenszins. Den anderen morgen zat hy weder op
deszelfs plaats. De heer T. zag hem van uit zyn
venstertje, en hoorde juist dat eenige bekenden van
hem hoe hy toch uit de gevangenis was ontfloomen.
O, zeide de schaemmaker, daar wint ik wel middelen
op, zy meet myne maker heeft naar vele jaren in Ro-
me gedient by konfignone, en nu, dus,

Regering. Regtpleging.

De eerste doodstraf na de terugkomst van den Paus is
gemeest wegens een vourverleegde ruand, met het oog,
mark, om te stelen. Doch de medeplichtige alleen is ter dood
gebracht; de hoofdschuldige, haewel hy zyne misdraad de
hand had, en vaststaende dat andere verzaerd te hebben was,
de rede was, dat hy tienentig jaer gelede in dienst van een
Cardinaal gemeest was. Het vach heeft over hare onrecht,
vaardigheid zeer gemord, en heeft den schuldige die ge-
strafe werd als slaachloos denhouw, omdat de mag
meer schuldige vry kwam.

leest dien brief, want ik kan niet lezen. Deze brief was een antwoord van Mousignone, op het aanvraagstuk van de zuster, om zyne beherenning van hare broeder, en was van desen inhoud:

„Gy schryft my, dat uw broeder het ongeluk (des gratia) gehad heeft van zyne vrouwe te lastyden, hoe geen zy was niet verdiende; teneens dat zy nog niet dood is. Het soude onnedelyk zyn, dat by hierover werd vervolgd, en zoo rich iemand mage onderstaan, hem in gevangenis te zetten, want gy deren brief niet toonen; indien by niet dadelijk daarop onslagen wordt, zal men met my te doen hebben.”

Mousignone

Zoo dra ik dien brief heb laten zien, zeide de zuster, make, heeft men my laten gaan.

Tezige dagen bleef by nog onder de beherenning der beherenningen, vervolgens ging by weder naar huis, zyne vrouwe is nu langen tyd weder hersteld, en in de zaak heeft nooit eenig gevolg gehad.

Op die zyne, hoor ik gaet het langzaam; die vrouwe is heeft altyd ongelukt gehad, de maasdenax gaat voortgaans een korten tyd van huis, komt dan te rug en waards nooit vervolgd, alleen in het zeer zeldzame geval dat hem niemand beherende, zoude by gevaar lopen. Dit is een der misdaken van den eerbied van de geesteliken: zander hen staat men van de onrechtvaardigste en oneerwendigste vervolgingen, bloot door kunne beherenning komt men altyd vrij.

Regering. Regepleging. Rovers.

21 11 maart. 24 maart. 13 mei. 8 juni. 12 augustus.
28 juni. 29 juni. 29 aug. 6 sept.

Men heeft my aangegeven ons dit onderwerp te
lezen Bartholdi über geheime Gesellschaften und
Briganten, gedruckt by Cotta.

25 en 26 juni Rome.

Wanneer iemand twee maanden gedaan heeft, gaat hy voor goed, of voor langen tyd weg; heeft hy er drie of meer gedaan, zoo wordt het maeyelyk; dan kan de berouwing niet veel meer doen, dan de navorsging op te behoorten, en de maardenaar wordt intafke, brigante (rover) of hy wordt veroordeeld tot eene korte gevangenis, waaraan de helpe nog by groter wordt afgedaan, en het gevolg veel te vaak is, om in het minste af te whijken. Men zoude vermoeden dat op die wyze de geringste zonden ledig zyn, doch geenfrin. Door de begunstiging van het kwaad neemt het getal der misdaden zoo toe, dat wy die in het laagste punt van whuld komen en niet gantsch wy blyven zeer veel de drage; ik heb veel gevangenen aangebroffen, en door gaans vol, ook rekent men dat er alleen mannen aan de galleges negen duizend zyn. (Zoo heeft my de heer Kälte gezegd).

Van de Briganti (Straatrover) heb ik reeds te voren iets opgetekend; het is in dit land een zeer merkwaardig punt, dat ik veel met verschillende menschen daar over gesproken heb, en myn best gedaan, om er die zelyke begrippen van te krygen. Het voornaamste wil ik hier opteekenen.

Het is maeyelyk, om naauwkeurig van de daadshen anderzigt te worden. Veel verhalen zyn overzigt, of vengroot, of van den leuen tyd op den anderen overgebracht, zoo dat men niet veel onderzending moet

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 25 horizontal lines.]

